UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi, iskay simi yachachiypi umalliq

FACULTAD DE HUMANIDADES Y CIENCIAS SOCIALES

ESCUELA PROFESIONAL DE EDUCACIÓN INICIAL Y BILINGÜE

MASKACHAKUY

Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica, 2019.

Risqichiq

GLADYS ESCOBAR HUILLCAS

Yuyaychaq

Mg. LUIS E. SANCHEZ GAMARRA

Lircay – Angaraes - Huancavelica – Perú

2020

QATICHISUN PUKLLAYTA QUPA AKLLASQAMANTA LLAMKANAKUNAWAN YACHANANKUPAQ CHURAY QATIPAYTA, TAWA WATAYUQ UÑA WARMAKUNAPI KAY UÑA WARMAKUNAPA YACHAYWASINPI 887 YUPAYCHASQA PALLQAPAMPA SUTIYUQ LLAQTAPI – HUAYTARÁ – HUANCAVELICA, 2019.

Ruraq

Gladys Escobar Huillcas

Riqsichisqa amawta sutiyuq kanampaq irqikunata yachachinampaq iskay simi yachaypi

Yuyaychaq

Mg. LUIS E. SANCHEZ GAMARRA

Universidad para el Desarrollo Andino

FACULTAD DE HUMANIDADES Y CIENCIAS SOCIALES

ESCUELA PROFESIONAL DE EDUCACIÓN INICIAL Y BILINGÜE

Lircay, Angaraes, Huancavelica, Peru

2020

QATICHISUN PUKLLAYTA QUPA AKLLASQAMANTA LLAMKANAKUNAWAN YACHANANKUPAQ CHURAY QATIPAYTA, TAWA WATAYUQ UÑA WARMAKUNAPI KAY UÑA WARMAKUNAPA YACHAYWASINPI 887 YUPAYCHASQA PALLQAPAMPA SUTIYUQ LLAQTAPI – HUAYTARÁ – HUANCAVELICA, 2019.

Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica, 2019.

Gladys Escobar Huillcas
Universidad Para el Desarrollo Andino
Facultad de Humanidades y Ciencia Sociales
Escuela Profesional de Educación Inicial y Bilingüe
Lircay –Angaraes –Huancavelica

Ruraqpa Qillqan

Gladys Escobar Huillcas, MTS.Luis Esposorio Sánchez Gamarra, Facultad de Humanidades y Ciencia Sociales, Universidad Para el Desarrollo Andino, Av. Ricardo Fernández Nº108.**E – mail: gladysseh@hotmail.com**

CONSTANCIA DE APROBACIÓN DEL ASESOR

En mi condición de asesor de la tisis presentado por: Gladys Escobar Huillcas, para optar el título Licenciada en Educación Inicial y Bilingüe, una vez revizado el contenido de tesis con el tema: **Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica, 2019.** Doy fe que dicho trabajo reúne los requisitos y suficientes méritos para ser presentado y evaluado por parte del jurado dictaminador que se designe, La Elaboracion de la tesis esta culminada en su plenitud, en tal sentido, declaro APROBADO.

Atentamente.

MTS. Luis Esposorio Sánchez Gamarra

Asesor

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO
FACULTAD DE HUMANIDADES Y CIENCIA SOCIALES
ESCUELA PROFESIONAL DE EDUCACIÓN INICIAL Y BILINGÜE

QATICHISUN PUKLLAYTA QUPA AKLLASQAMANTA LLAMKANAKUNAWAN YACHANANKUPAQ CHURAY QATIPAYTA, TAWA WATAYUQ UÑA WARMAKUNAPI KAY UÑA WARMAKUNAPA YACHAYWASINPI 887 YUPAYCHASQA PALLQAPAMPA SUTIYUQ LLAQTAPI – HUAYTARÁ – HUANCAVELICA, 2019

TESIS

PRESENTADO A LA DIRECCIÓN DE LA ESCUELA PROFESIONAL DE EDUCACIÓN INICIAL Y BILINGÜE COMO REQUISITO PARCIAL PARA OBTAR EL TITULO PROFESIONAL DE:

LICIENCIADA EN EDUCACION INICIAL Y BILINGÜE

APROBADO POR:

PRESIDENTE : _____
MG. MARIO CHAHUAYO QUISPE

MIEMBRO : _____
MG. EYFIM SONNY OBESSO SOLIS

MIEMBRO : _____
MG. SONIA SUSANA OLIVAR MEZA

ASESOR : _____
MTS. LUIS ESPOSORIO SÁNCHEZ GAMARRA

Lirpukuni chaynallataq añaychani tayta mamaykunata chaynallataq aylluykunatapas, paykunam allin runa kayman pusariwan allin kawsaypi pusachiq kanaypaq.

Gladys.

PAY

Munani rimapayayta chaynallataq pay nini kay runakunata, chaynallataq kay hatun wasipi llamkaqkunata yanapayninkunamanta kay maskachakuy tukurinaypaq.

- Ñawpaqta, anchata pay nini tayta mamaykunata chaynallataq turi ñañaykunata yanapakuyninkunamanta allin amawta kayta hayparinaypaq.
- A LA FACULTAD DE HUMANIDADES Y CIENCIAS SOCIALES nisqanman yachaywasipa punkun kichariwasqanmanta, chaynallataq maskachakuy rurasqaymanta kay yachaywasipi.
- Umachaqniyman Mg. LUIS E. SANCHEZ GAMARRA, allin umachakuyninkunamanta kay maskachakuy tukurinaykama.
- Llapallan amawtakunata kay Escuela Profesional de Educación Inicial y Bilingüe llamkaqkunata ancha yachayninkuna quykuwasqanmanta, allin amawta kanaypaq.
- Tukupanaypaq, pay nini llapallan runamasiykunata yanapayninkunamanta kay maskachakuy hayparinaypaq.

INDICE

PAY vii

INDICE viii

CHINTI xi

RESUMEN xii

ABSTRACT xiii

QALLARIYNIN xiv

I KAQ UMARAKI 12

1. Maskachakuypa Sasachakuynin 12

1.1. Sasachakuy Kaqkuna 12

1.2. Sasachakuymanta Tapukuy 12

1.2.1. Chullanchasqa sasachakuymanta tapukuykuna 12

1.3. Lliw maskachakuypa haypanan. 13

1.3.1. Chulla Haypanakuna. 14

1.4. Maskachakuyta Qawarichiy 15

II KAQ UMARAKI 16

2. Marco referencial Nisqan 16

2.1. Ñawpaq kaq Maskachakuykuna 16

2.1.1. Huklaw suyukunapi Maskachakuykuna 16

2.1.2. Piru Suyupi 18

2.1.3. Wankawillka LLaqtakunapi chaynallataq Anqara llaqtapipas. 20

2.2. Maskachakuypa llamkanakunamanta yachaykuna. 20

2.2.1. Qupa akllasqmanta yachaykuna. 20

2.2.2. Ima llamkanakunatataq qupamanta akllarichwan. 21

2.2.3. Mawka llamkanakuna qatallisqa yachay wasipi 21

2.2.4. Imaynanataq llamkachiwachun kay llamkanakunata. 21

2.2.5. Warmakunapa yanapakuynin qupa akllasqmanta llamkanakunawan llamkaypi 22

2.2.6. Qupa akllasqmanta llamkanakunapa allin kasqan chaynallataq mana allin kasqan. 22

2.3. Huk yachaykunapa nisqanman hina. 23

2.3.1. Teoría de Jean Piaget Niasqanman hina. 23

2.4. Uña warmakunapa yuyayninkuna chayamusqan. 24

2.5. Pukllaykuna 24

2.5.1. Akllasqa kunakuyninkuna wakin ruraqkunapa: 24

2.5.2. Imayna pukllanamanta. 26

2.5.3. Pukllaykuna allin kasqanmanta wiñanankupaq. 27

2.5.4. Mayna allinmi pukllaykuna uña warmakuna allin wiñanampaq. 27

2.5.5. ¿Imanasqataq warma pukllan? 28

2.5.6. Pukllaykuna uña warmakunapi. 28

2.5.7. Yupay yachay hinaspa pukllay 28

2.6. Churay qatipay 29

2.7. Achka richkaq churay qatipaykuna. 29

2.8. Churay Qatipaypa Waqnapan: 32

2.9. Lliwninta Musyay. 33

2.9.1. Sapakama Musyay. 33

III KAQ UMARAKI 35

3. Metodología de la investigación nisqa. 35

3.1. Huknin kaq maskachakuy. 35

3.2. Imayna maskachakuy ruray. 35

3.3. Maskachakuypa Wipachiynin 35

3.4. Variables Nisqankuna. 35

3.4.1. Chikanyaqlla Paqarichiq: Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta rurasqa. 35

3.4.2. Chikanyaqlla Paqariq: Churay qatipay yachariy. 35

3.5. Operacionalización de variables nisqa. 36
3.6. Huñupi uña warmakuna yachay wasipi 37
3.6.1. Huñupa tupuynin. 37
3.6.2. Huñuta Akllay: 37
3.6.3. Akllanapaq chaynallataq qarqunapaq kamachikuy. 37
3.7. Hatalliy hinaspataq pallay willakuykunata. 37
3.7.1. Hatalliykuna. 37
3.7.2. Llamkanakuna 37
3.8. Imayna willakuykunata huñurisqamanta. 38
IV KAQ UMA RAKI 39
4. Maskachakuypa lluqsiynin 39
4.1. Lluqsiynin pre-test nisqampa 39
4.2. Lluqsiynin post test niqampi. 40
4.3. Pre test hinaspa post-test nisqan yachaypa tupuynin imayna lluqsisqankuman hina. 42
4.4. Anyanakuymanta lluqsisqan. 43
Tukupayninkuna 45
Paqtachi Mañasqa 47
Maytu Maskachakusqakuna 48

CHINTI

Kay qipa kaq maskachakuykunapi hinaspataq ima kaqta willakuykunapi allin yachachikuykunapa rurarykusqankupi tarirunku sallqa llaqtakunapi uña warmanchikuna ancha sasachakuypi tarikusqankuta yupaykuna yachaypi, mana ancha qullqiyuq kasqankurayku, chaynallataq ancha sasachakuypi tarikusqanku rayku mana ima yanapakuytapas chaskinkuchu llapa kamachikuqkunamanta hinaspataq ancha qunqasqa kasqanku rayku, chaynallataq llapa amawtakuna mana llapa qupa akllasqamanta llamkanakuna yachachisqanku rayku yupayta yachanankupaq uña wawakuna.

Uña wawakunañataqmi taqwirinku qupa akllasqamanta llamkanakuna rurasqata yupayta yacharinankupaq yachay wasinkupi, mana taytankupa qullqin kachkaptinpas, punchawkuna purisqanman hinam llapa wawakuna tarikunku ancha ancha sasachakuypi.

Chaymi, llamkanakuna qupa akllasqamanta kaqkunawan, haypasunchik allin yachayta churay qatipaypi, chaynallataq allin kaq yachaykunata yachachisunchik wichayman puririchinanchikpaq tawa watayuq uña wawakunapi, uña wawakunapa yachay wasinpi.

Chaymi yuyaymanarispay tapurikuykuni **¿**imaynatataq Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi, kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica**?**

Kay llamkaypa hatun tukupayninmi kanqa qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica

Kay maskachakuyqa tipo Correlacional nisqanmi hinaspataq Diseño Experimental con pre test y post test nisqanmi.

Yuyana Rimay: Pukllay, qupamanta llamkanakuna, yachary, churay qatipay.

RESUMEN

En las últimas investigaciones y evaluaciones que se realizaron por el sistema educativo se ha encontrado que los niños en la zonas rurales tienen dificultad para el aprendizaje del conocimiento matemático debido a la carencia de recursos económicos y sociales, por la falta de uso de materiales reciclados, como material educativo por parte del docente, dando como consecuencia la falta de interés en el uso de materiales reciclados y desmotivación del niño hacia el aprendizaje matemático.

Por su parte, los niños exploran materiales reciclados educativos para que estén en contacto con las habilidades matemáticas a pesar de no contar con recursos económicos en la Institución Educativa, ya que en la vida diaria los alumnos se enfrentan a situaciones problemáticas.

Es por eso que, al aplicar los juegos con materiales reciclados concretos, logramos aprendizajes significativos a través de actividades básicas que permitirán mejorar el aprendizaje en la seriación y a la vez contribuir con una buena metodología activa mejorando el nivel educativo y la calidad de aprendizaje en los niños de 4 años de Educación Inicial.

Frente a ello nos planteamos la siguiente interrogante ¿Cómo influye el juego con materiales reciclados en el aprendizaje de la seriación en los niños de 4 años de la I.E.I. Nº 887 de Pallqapampa - Huaytará – Huancavelica? Como posible respuesta a este problema se planteó la siguiente hipótesis: El juego con materiales reciclados influye positivamente en el aprendizaje de la seriación en niños de 4 años de la I.E.I. Nº 887 de Pallqapampa - Huaytará – Huancavelica.

El presente trabajo tiene como objetivo principal determinar la influencia del juego con materiales reciclados en el aprendizaje de la seriación en los niños de 4 años de la I.E.I. Nº 887 de Pallqapampa - Huaytará – Huancavelica.

La investigación es de tipo aplicada y con un diseño pre experimental con Pre Test y Post Test.

Palabras clave: Juego, Materiales reciclados, aprendizaje, seriación.

ABSTRACT

In the latest research and evaluations carried out by the education system it has been found that children in rural areas have difficulty learning mathematical knowledge due to the lack of economic and social resources, due to the lack of use of recycled materials, as educational material by the teacher, resulting in the lack of interest in the use of recycled materials and demotivation of the child towards mathematical learning.

For their part, children explore educational recycled materials so that they are in contact with mathematical skills despite not having financial resources in the Educational Institution, since in daily life students face problematic situations.

That is why, by applying the games with concrete recycled materials, we achieve significant learning through basic activities that will improve the learning in the seriation and at the same time contribute to a good active methodology improving the educational level and the quality of learning in the 4-year-old children from Initial Education.

Faced with this, we ask ourselves the following question: How does the game with recycled materials influence the learning of seriation in 4-year-old children of the I.E.I. Nº 887 of Pallqapampa - Huaytará - Huancavelica? As a possible answer to this problem, the following hypothesis was raised: The game with recycled materials positively influences the learning of seriation in 4-year-old children of the I.E.I. Nº 887 of Pallqapampa - Huaytará - Huancavelica.

The present work has as main objective to determine the influence of the game with recycled materials in the learning of the seriation in the children of 4 years of the I.E.I. Nº 887 of Pallqapampa - Huaytará – Huancavelica.

The research is applied and with a pre-experimental design with Pre Test and Post Test.

Keywords: Game, Recycled materials, learning, seriation.

QALLARIYNIN

Tayta Umalliq

Yachay chaninchaq taytakuna:

Churamuni qamkunapa yachaynikichikman kay maskachakuy umalliqniyuqta **“Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi, kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica 2019”** Kaywanmi munani hurquyta título profesional de Licenciada en Educación Inicial Bilingüe nisqata.

Tukupaynin kay maskachakuy llamkaypaqa pukllaynintakama churay qatipay qupa akllasqamanta allin yachariyman uña warmakuna chayachiymi.

Chaymi churani kay sasachakuypa tapukuyninta ¿Imaynataq qatichichwan pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi, kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica?

Kay sasachakuypa kutichiyninpaqmi churamuni kay musyachakuyta: qupa akllasqamanta llamkanakunawan pukllaykunam allin yachayman qispichin churay qatipay yachaypi tawa watayuq uña warmakunapi, kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica.

Kay maskachakuypa haypayninmi: Yacharisun churay qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq tawa watayuq uña warmakunapi, kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica.

Kay maskachakuy llamkariyqa tawa umarakipim rakisqam kachkan imaynam:

Punta kaq umarakipim maskachakuypa sasachakuyninta qawarisun: sasachakuypa tapukuyninta, haypayninta, hawarichiyninta chaynallataq mayna allinmi kay maskachakuy kasqanta.

Iskay kaq umarakipim rurakurqa maskachakuypi llamkanakunamanta yachariy, ñawpaq maskachakuykuna ñawinchasqamanta hinaspa musyapakuymantawan.

Kimsa kaq umarakipim qawarin metodología de investigación: nivel, tipo, método, diseño y la representación del diseño de la investigación nisqankunata chaynallataq huñumanta, akllasqa huñu, técnicas e instrumentos de recolección de datos, validez y confiabilidad de los instrumentos y técnicas de procesamiento de datos y análisis estadístico nisqakunatawan.

Tawa kaq umarakipim qawarichimuni lluqsiyninpa unanchayninta: Tukupayninta, umanchayninta, qillqasqa maytukunamanta hinaspa yachaykuna tinkisqa.

Ruraq

I KAQ UMARAKI

1. Maskachakuypa Sasachakuynin

1.1. Sasachakuy Kaqkuna

Kay Pirú suyunchikpim, llapan warmanchikuna yachay wasiman riqkunam ancha sasachakuypi tarikunku pisi yachayniyuq kasqanku rayku. 2015 watapim yachariq warmakuna ñawpaqman puririrqaku kay ciencia, yupay yachaypi hinaspataq kay qillqasqa maytukunamanta willakuypi, kay yachaykuna llallinakuy PISA nisqapi, ñawpaq 2012 watamantaqa puririrunku ñawpaqman, chaypas hinallam tarikunchik qipa kaqpi. Kay qipa kaq watakunapim qawarinchik yanqa yanqamanta allinyaykusqanta, Pirú suyunchik hatun kamachikuq qullqita achkachaykusqan rayku yachay wasikunapi yachachinankupaq, yachay wasikunata tiqsichaykuspa, allchaykuspa wakin kaqkunata hinaspa amawtakunata allinta yachaykachispa; chaypas pisirichkanchiraqmi allin yachayta ayparinanchikpaq huk suyukunapi hina kananchikpaq.

Allin punim kay maskachakuy humalliqniyuq: qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, uña warmakunapi nisqa, kay hawa llaqtakunapim uña wawakuna pukllayta tarinku qupa akllasqamanta llamkanakunawan churay qatipayta yacharinankupaq, kaypim yuyaymananku, rimarinku, yacharinku, pukllarinku uña wawa masinwan chaynallataq amawtanwanpas.

Uña wawakunapa yachaywasimpi kay Pallqapampa llaqtapi, qawariykamuni llapallan yupay wawakuna ancha sasachakuypi tarikusqankuta, ñawpaqman lluqsinankupaq yupaykunamanta yachaypi, chaymi ruraykuni huk maskachakuyta churay qatipaypi qupa akllasqamanta llamkanakunawan kay sasachakuymanta lluqsirinankupaq.

1.2. Sasachakuymanta Tapukuy

Chiqap yuyay nisqaymanta hinaspa ancha allin pukllaykuna yachanapaq kasqanmantam churaykamuni kay tapukuyta:

¿Imaynataq qatichiwachun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi, yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica?

1.2.1. Chullanchasqa sasachakuymanta tapukuykuna

- Imaynataq qatichichwan pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq, uña

warmakuna chullachinankupaq chaynallataq tupuspa churanankupaq ancha hatunmanta, taksaniraqlla chaynallataq uñakama yachay wasipi, tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.

- Imaynataq qatichichwan pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq, uña warmakuna llamkanakuna riqsinankupaq raku, llanu rikchayninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.
- Imaynatataq qatichichwan pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq, uña warmakunapa llinpinman hina allicharinku hamutayninkuman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.
- Imaynatataq qatichichwan pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq uña warmakunapa allichanankupaq rikchayninman hina, imaynam tawa kuchu, kimsa kuchu chaynallataq muyu, tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.
- Imaynatataq qatichichwan pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq, uña warmakunapa allichanankupaq iskay rikchayninman hina, tupuyninman hina, tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.
- Imaynatataq qatichichwan pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq, uña warmakunapi allichanankupaq ancha uñamanta ancha hatunkama tupuyninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.

1.3. Lliw maskachakuypa haypanan.

Yacharisun churay qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq, tawa watayuq uña warmakunapi kay uña

warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica.

1.3.1. Chulla Haypanakuna.

- Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq, uña warmakuna chullachinankupaq chaynallataq tupuspa churanankupaq ancha hatunmanta, malta chaynallataq uñakama yachay wasipi, tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará - Huancavelica.
- Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq uña warmakuna llamkanakuna riqsinankupaq raku, llanu rikchayninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará - Huancavelica.
- Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq uña warmakunapa llimpinman hina allicharinku hamutayninkuman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.
- Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq uña warmakunapa allichanankupaq rikchayninman hina, imaynam tawa kuchu, kimsa kuchu chaynallataq muyu tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.
- Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq uña warmakunapa allichanankupaq iskay rikchayninman hina, tupuyninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.
- Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan ñawpaqman pusarinapaq chiqap hamutayninkunata hayparinapaq uña warmakunapi allichanankupaq ancha uñamanta ancha hatunkama tupuyninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi Pallqapampa llaqtapi – Huaytará -Huancavelica.

1.4. Maskachakuyta Qawarichiy

Kay qipa maskachakuykunapim hinaspataq Tupuykunapi ECE-2018 nisqapi yacharisqankumanta tapuriykusqankupim uña wawakuna ancha sasachakuypi tarikunku yupaykuna yachaypi, mana ancha qullqiyuq kasqankurayku, chaynallataq ancha sasachakuypi tarikusqanku rayku mana ima yanapakuytapas chaskinkuchu llapa kamachikuqkunamanta hinaspataq ancha qunqasqa kasqanku rayku.chaynallam kanku lliw yupay sallqa llaqtachakunapi, chaynallataq llapa amawtakuna mana llapa qupa akllasqamanta llamkanakunamanta yachachisqanku rayku, yupayta yachanankupaq uña wawakuna.

Rikcharisunchik uña wawanchikunapi huk yuyaymanarispa qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq, chaynallataq qawarinqaku pacha mamanchi waqaychaytapas, llapa amawtanchikunapam churay llamkayman allin yachachiykuna uña wawanchikunata.

Kay maskachakuy rurasqawanmi puririchisunchik allin yachayman llapallan uña warmanchikunata, qallariyllampiqa yacharinqaku qupa akllasqamanta pukllanakuna rurayta, allinta churay qatipayta yacharinankupaq chaynallataq yupaykunatapas, hinaspataq nanachikunqaku mana pacha mamanchiqta qachachanankupaq, kay nanachikuymi qallarimun wasinchikmanta. Akllaspanchi allin qupanchikunata waqaychasunchik chanichinanchikpaq wasinchikpi. Allin punim yuyaychay uña warmanchikunata aslla watayuq kasqankumantaraq, paykunam hamuq watakunapi kanqaku pacha mamanchi waqaychaqkuna, chaymi umachananchik hamutanankupaq kay qupa akllasqata waqaychanankupaq mana pacha mamanchikta qachachanankupaq. Chaymi yachachinanchik pukllaynintakama chaynallataq umallinanchik qupata akllaypi llankachispanchik allichanankupaq.

II KAQ UMARAKI

2. Marco referencial Nisqan

2.1. Ñawpaq kaq Maskachakuykuna

2.1.1. Huklaw suyukunapi Maskachakuykuna

Ortiz, N. (2015), Universidad Técnica de Ambato – Ecuador. Maskachakuynin umallisqapi "yupay yachaypi wichayman siqanapaq hinaspa sasachakuykuna yacharisqankupi – yachariyninku uña warmakunapa yachay wasinpi sub nivel 2 de la unidad educativa primero de mayo del cantón Pastaza, provincia de Pastaza" Kay maskachakuypa, tukuyninmi kallpanchay allin yachayniyuq yupakuypi kanankupaq hinaspataq sasachakuykuna kasqanta yachay yachachisqankupi kay uña warmakunapa yachay wasimpi subnivel 2 de la Unidad Educativa Primero De Mayo Del Cantón Pastaza, Provincia De Pastaza nisqampi, hawarispanku hinaspataq chanichinku ficha de aplicación nisqanku llamkanakunawan uña warmakunapi, hinaspa rurarirqaku tapukuyta llapa amawtakunata chay uña warmakunapa yachaywasinpi llamkaqkunata, chaysi mana allin llamkayta ruraykusqaku mana allinta qatipaykuspanku llamkayninkuta, chaymi sasachakuy kaqta allin qispichiyman chayachinankupaq chanichisqaku huk manual de actividades nisqankuta ñan hina kaspa qispichiyman chayachinanpaq kay yupaykunapi yuyaymanayninkupi, allin yuyaymanaq kanankupaq, chaysi allin yachaywan ruraq kanqaku hinaspataq chaninchasqa.

Tukunapaq, Llapallan yupay amawtakunam aslla pukllaywan sapa punchaw yachachinku, Chawpi kaq uña warmakunam mana allintachu yacharinku yupayta. Llapa Amawtakunam mana kunan pacha yachaykunata yacharinkuchu pukllaynintakama hatunyayman yupaypi pusarinankupaq. Hawarisqaman hinam mana puqllaywan uña warmakunata yachachispaqa manam allin hatunyayman chayachiwachunchu yachayninkupi hinaspataq amawtakunam kunan pacha yachaykunata yacharinanku.

Oquendo, S. (2016), Universidad Politécnica Salesiana Sede Quito – Ecuador Maskachakuynimpi "Prácticas de Enseñanza de Lógica – Matemática de Inicial II en el Centro de Educación Inicial Casa de la Cultura Ecuatoriana. Kay yachaypa tukuyninqa, riqsiymi imaynatataq amawtakuna allichanku yachaykunata uña

warmakunapa yachaywasimpi yachachinankupaq, qawarin llapallan metodologías, técnicas, recursos didácticos nisqankunatam, musuq yachaykuna ruranankupaq.

Yachay yupayman churasqankum karqa qawarisqa Nivel Inicial II nisqapa amawtanta, paymi karqa kamachisqa tawa hinaspa pichqa watayuq uña warmakuna yachachinampaq. Chaymi qawariniku imayna yachachiypi llamkarisqanta, imayna chaninchasqanta, chaykunam kachkan rurarisqa.

Kay yachaymi rurasqa karqa enfoque cualitativo nisqamanta llamkanakunata chanichispa imaynam: amawta qawariywan, fichas de campo, diario de campo, chaypim uqarinchik yachaykunata wichayman puririchinanchikpaq.

Kay llamkaymi apakurqa Centro de Educación Inicial "Casa de Cultura Ecuatoriana", nisqanpi iskaykama kutispa huk simana nisqampi, de 7 am a 12 pm, iskay killapi aymuray hinaspataq inti raymi killapi 2015 watapi. Qawariraku yupay yachachisqankuta uña warmakunapa yachay wasimpi, "sección A"nisqapi, chay yachaykuna huqarisqatam yuyaymanarqaku imaynam apakurqa chay yachaywasipi chay currículo de Educacion nisqanman hina. Himayna qispichiy tukupasqankuta allinta yuyaymanarispa, imayna kay llamkay ruranankupaq, chaymi amawta rimarin huk warmakunawan imayna yachachiymanta hinaspataq yachaymanta kay yupay yachaypi.

Kay yachay yachachiypim tukupayninman chayanchik allinta hamutaspa, pukllaywan, takiywan, qarawiwan, muqmiywan qallarispa. Chay Yachay yachachiymi kachkan imaynam hamutasqanman hina wichayman yachay pusarinapaq, allin llamkanakunawan didáctico y auxiliares nisqawan wichayman yupakuyta pusarinankupaq kaykunawan: machinakuna, figuras, ruyrukunawan churanapaq, chaynallataq llinkakunamanta rurasunchik yupanakunata, millwawan, fideos, rakta rapiwan ima llamkanakunata rurananchikman hina, tukupanampaqmi amawta rapita qun llamkanankupaq utaqmi lluqsinku hawa pampaman yachasqankuta pukllaynintakama yuyarinankupaq. Huk yachay tupuypim amawta putun yachayninkuta huñunpi pukllaptinku hawa pampapi, chaypim wawakuna chutampa ruranku chirusqakunata aychankuwan, yupanata ruraspa, chakinwan yupaspa, llantuyninta maskaspa, huk pukllaykunatawan. Chaynallataqmi tupun yachayninkuta yachaywasi yachachisqanpi, chaypim wawakuna tapukunku imapim iskayasqanta chaynallataqmi amawtapas yachachin huk rapita quspa tapurin chay yachay qusqanman hina.

Zurita, S. (2016), Pontificia Universidad Católica del Ecuador Sede Esmeraldas, Maskachakuynin umallisqapi "Pensamiento lógico en la enseñanza – aprendizaje de pre - matemática en el nivel inicial No.2 en el C.E.I. Fiscal "Cajita De Sorpresas" Nisqanpi. Allin yachayman chayanankupaqmi amawtakuna qawarinku imayna yachachiyta kay uña warmakunapa yachay wasimpi CI "Cajita de Sorpresas" sutiyuq wasipi. Kay yachaykunatam hurquraku qari warmi uña wawakunamanta yupay hamutayninkuta puntaman pusarinankupaq, hatun amawta, amawta hinallataq llapan uña warmakunam tarikurqaku kaya maskachakuy ruraypi "Cajita de Sorpresas" sutiyuq yachay wasipi. Kay maskachakuypim qatallirqaku rapi ficha de observación sutiyuqta uña warmakunapa yachayninkuta tupunankupaq, kay rapipim qillqarqaku llapa ima qawasqankuta chaynallatar amawtakunatapas tapukuykunata tapurqaku, kay hatun yachay wasi Universidad Estatal de Milagros yachayninkunata hurquraku Mesenia Zuliana Martínez Castro, Johanna Elizabeth Ramírez Ramos paykuna.

Tukupaynimpi llapallan amawtakuna rurarqaku estrategias metodológicas creativas y dinámicas sapallankupi llamkanankupaq, pukllaynintakamam llamkarinqaku wawakuna chulla chullalla yupay yachariypi ichaqa mana llamkanmankuchu huñunpiqa, huñunpi llamkayqa rimanakuyllawan riqsinakuyllas hinaspataq yanapanakuyllas, kayllatas tarisqaku kay tapukuy rurasqankupi hinaspataq qawarisqankupi kay maskachakuy pacha.

2.1.2. Piru Suyupi

Benites, S; Solano, T. (2016), Universidad Nacional de Trujillo – Perú, Maskachakuynin umallisqapi: Programa "RECICLAEDUCA" es aplicar para el desarrollo operaciones matemáticas de clasificación y seriación en niños y niñas de 4 Años De La I.E.215 Urbanización Miraflores de la ciudad de Trujillo – 2014. Nisqampi, kay maskachakuypim llamkarirqaku tawa watayuq warmakunawan utqayman akllarispa kay I.E. P "215" kay yachaywasipim tarikurqa 54 uña warmakuna, iskay yachachina wasipim rakisqa karqa tawa watayuq uña warmakunapaq, hukninmi karqa "ruyaq qillu" sutiyuq grupo control nisqapaq hinaspa "Chirapa" yachachina wasipi kaqkunañataqmi karqa grupo experimental nisqampaq chaymi 27 hinaspa 27 uña warmakuna rakisqa karqa, kay llamkanantakamam maskachakuy llamkayta hayparinankupaqmi hinaspataq pallarirqaku llapallan willay kaqkunata imaynam: Guía de Observación y la Test

nisqankunata, tukupayninpim programa RECICLAEDUCA chiqapta nin, allin punim qatunyayman chayachinankupaq atiyninkuta yupay yachaypi qari warmi uña warmakunapa yachay wasimpi, kay yanapakuymi yanapan llapallan yachachikuqkunata, chaypim llamkarirqaku qupa akllasqamanta, llamkanakunawan, chaymi hatunyayman chayarirqaku yupay yachay atiyninkupi akllaypi hinaspataq churay qatipaypi.

Kay yanapakuy "RECICLAEDUCA" ruraynin tukupaynimpim allin wichayman chayarinku yupay akllay hinaspataq churay qatipay yachaypi, qari warmi wawakunapi I.E. 215, 2014 watapi; chaypaqmi llamkariraku achka rapikunapi qillqasqa yachaykunawan. Chaynallataqmi qawarirqaku ranuypa yachaynimpa lluqsisqanta pre-test y post-test del grupo experimental nisqampi, hanan kay hatunyayman yupay yachay akllay hinaspataq churay qatipayta chayarinampaq, hawarisqankuman hinam karqa kay post-test nisqampi huk allin yachayninkupi, variable dependiente nisqapi, chaytam puntaman pusariyta munarqaku kay yanapakuy rurasqankuman hina.

Atencia, G. (2017), Universidad Cesar Vallejo - Lima Perú, Ruwarirqa huk maskachakuyta umallisqata: Clasificación y Seriación de niños de 5 años, I.E.I. 377 "Divino Niño Jesús", Los Olivos- 2016. Kay maskachakuypa tukupayninmi karqa imaynam kachkan uña warmakuna 5 watayuq I.E.I 377 "Divino niño Jesús", Los Olivos, 2016. Yupay yachay qallariynamkupaq. Kay maskachakuypaqmi 60 warmakunapa yachayninta hurquriraku, llamkana qatallisqankum karqa escala de estimación nisqanku kutichiyninkuñataqmi karqa politómicos nisqanku: qallariy (1), ruray (2) hinaspa qispiy (3), karqa 20 yupaymi rapikunapi qillqasqa, chay paskay pachas 20 yupaypa karqa 20 tuymin chay chaypi. Tukurinapaq kay maskachakuyta clasificación y seriación de niños de 5 años de la I.E 377 Divino Niño Jesús, Los Olivos, 2016. Kay maskachakuymi tarikun 92,6 % nisqampi, chaymi niwanchik warmanchikuna mana allin haypasqankuta llapallanku watankuman hina, chaysi kanman amawtanchikuna mana llamkanakunawan llamkarisqanku rayku, chaynallataqsi mana taytanku yanapasqanku rayku warmankuta yachaynin wiñarichiypi, huktaqsi warmakuna mana qamusqanku yachay wasinkuman.

Tukupayniman chayaynimpim llapallan uña warmakuna tarikunku chayaraq uran kaypi 92,6 % chanichasqampi, chaymi nin llapa uña warmakuna manaraq yachayta aypasqankuta lliw yupay warmakunapi, kanmansi mana llamkanakuna

kasqampi hinaspataq estrategias didácticas nisqanta mana amawtakuna ruwarisqankupi, chaynallataq mana tayta mamakunapas yanapasqankupi churinkupa yachayninpi, huk sasachakuyñataqmi mana uña warmakuna yachay wasima risqanku.

2.1.3. Wankawillka LLaqtakunapi chaynallataq Anqara llaqtapipas.

Idone, M; Zárate, N. (2017), Universidad Nacional de Huancavelica, maskachakuy ruwarisqampi umallisqapi: Nivel de pensamiento lógico matemático en los niños de 5 años de la I.E.I N° 303 Barrio Centro Chupaca. kay hamutay yupay yachaymanta tukupanapaqmi ruwakurqa pichqa watayuq uña warmakunawanmi kay sutinchasqa yachay wasipi I.E.I N° 303 Barrio Centro Chupaca. Tawachunka tawayuq uña warmakunatam tapurirqaku tapukuykunata iskaynin yachana wasipi, kay qawaychay llamkanawanmi qawarirqaku hinaspa ficha de observación nisqanwan, chaymi qawarinku hanan kaq hamutay yupay yachariyta churay qatipaypi pichqa watayuq uña warmakunapi I.E.I N° 303 Barrio Centro Chupaca sutinchasqa yachay wasipi. Chaymantañataqmi yupayta 44 uña warmakuna tukurusqam 18 warmakuna kasqaku 40,9% chayllaraq qallarisqaku uran kayta, 14 uña warmakunañataqmi 31,8% nisqampi tarikunku hanan kay yachayman qispirisqankupi churay qamutaypi allqachaypi, churay hamutay uñamanta hatunman tupuypi chaynallataq chawpikunapi huntapaspa.

Kay hamutay yupay yachaymanta tukupanapaqmi ruwakurqa pichqa watayuq uña warmakunawanmi kay sutinchasqa yachay wasipi I.E.I N° 303 Barrio Centro Chupaca. Tawachunka tawayuq uña warmakunatam tapurirqaku tapukuykunata iskaynin yachana wasipi, kay qawaychay llamkanawanmi qawarirqaku hinaspa ficha de observación nisqanwan, chaymi qawarinku hanan kaq hamutay yupay yachariyta churay qatipaypi pichqa watayuq uña warmakunapi I.E.I N° 303 Barrio Centro Chupaca sutinchasqa yachay wasipi. Chaymantañataqmi yupayta 40 uña warmakuna tukurusqam 20 warmakuna kasqaku 45,5% chayllaraq qallarisqaku uran kayta, 14 uña warmakunañataqmi 31,8% nisqampi tarikunku hanan kay yachayman qispirisqankupi churay qamutaypi allqachaypi, churay hamutay uñamanta hatunman tupuypi chaynallataq chawpikunapi huntapaspa.

2.2. Maskachakuypa llamkanakunamanta yachaykuna.

2.2.1. Qupa akllasqmanta yachaykuna.

(Heredia, 2011), nisqanman hinam Diana, C. (2012, pág. 09), churasqampi willarikun CDI Amawtakunapa kamachiqnin chaynallataq amawtakunamanta,

paykuna yuyaymanaspa ninku kay qupa akllasqamanta rurasqa llamkanakunawansi anchata uña warmakunata yachachinmanku pachamama waqaychaypi, chay yachaysi aswanta warmakunata yacharichinman qipa punchawkunapi allinta kawsanankupaq maypi qupa waqaychay kanqa ancha chaninchasqa. Llapa amawtakuna chaynallataq kamachikuq wiraquchakuna kunachkanku llapa warmakunata pacha mama waqaychaypi, qupa akllay chaynintakamas tarinqa musuq sasachakuyta. chaysi pukllaynintakama warmakuna yuyaymanayninta ñawpaqman lluqsirichinku qupakuna musuqyachisqantakama, maypi paykunaqa quchukunku ruraspa yacharisqankumanta.

2.2.2. Ima llamkanakunatataq qupamanta akllarichwan.

Diana, C. (2012, pág. 15), maskachakuynimpi willakun wasikunapis sapa punchaw rikuriq qupakuna 90% nisqa akllanapaq, aswanqa kanmi kamachikuykuna allinta qupata akllanapaq ancha allillamanta mana taquchispalla huk qupakunawan, kay qupakunapim tarinchik: qispi wutillakuna, llapsa chaynallataq rakta lastikukuna, rakta rapikuna, tarakuna, rapikuna, pilakuna, qirukuna, pachakuna, mikuykunapa qarankuna, chaynallataq huk kuna.

2.2.3. Mawka llamkanakuna qatallisqa yachay wasipi

a. rapi hinaspa rakta rapi. Kay rapi hinaspataq rakta rapikunan kanku akllasqa qupakunamanta ichaqa mana taquchisqa kanan lastikuwan, wirawan, laqakunawan, akllaspa waqaychachwanmi kay rurukunata: ruyaq rapita, qillqasqa willay rapi, maytukuna, qillqana maytukuna, raprakuna.

b. Lasticu. Lasticumanta purunqukunatam akllaspa waqaychawachun imayna: llapan richkaq qapuchu lastikumanta ruwasqamanta.

c. Qispi. Kay qispikuna mana sasachakuyman churanchu pacha mamata chinkaynimpi, maypìm kay qispimanta qupa mana sasachakuyllawan waqaychana kasqan rayku, chaynallataq huk qispimanta purunqu maykam kan musuq hina. Huk qispimanta wutillamansi huntachichwan tawa chunka kutikama, mana pakiptinqa chaynallataq qispi pakisqamantapas ruranmanku huk musuq wutillakunata.

2.2.4. Imaynanataq llamkachiwachun kay llamkanakunata.

Kay llamkanakunatam waqaychanchik yachay wasikunapi llamkanakunata ruranapaq sesión de clase nisqanman hina chaynallataq warmakunapa watanman hina, kaywanmi warmakuna yachanku pacha mama waqaychayta.

2.2.5. Warmakunapa yanapakuynin qupa akllasqmanta llamkanakunawan llamkaypi

Imaynam llapa qari warmakuna hinaspataq warmi warmakuna yachayninkuta huntarichinku qupa akllasqamanta llamkanakunawan, llamkanakunata ruraspa churay qatipayta yacharinankupaq, chaykunawanmi yachanqaku yuyaymanayta, pukllayta, ñawpaqman hamutaypi lluqsirinampaq. Chaykunam kanqa churasqa yacharinankupaq.

2.2.6. Qupa akllasqmanta llamkanakunapa allin kasqan chaynallataq mana allin kasqan.

a. Qupa akllasqamanta llamkanakunapa allin kasqan.

Qupa akllasqamanta llamkanakunaqa allinmi kaykunapaq:

- Allin yachayniyuq kanampaq, llapa warmakuna qupa akllasqamanta llamkanakunawan yacharinmanku yachachina wasipi.
- Qawarichisunchik llapa warmanchikunata imaynatam ruwana kasqanta, llapa llamkanakunata qupa akllasqamanta yachanankupaq.

Llapa pukllaykunawan chaynallataq rurapayanakunawan paqarinku warmanchikuna llamkarinankupaq:

- Kasqanku riqsiy, kaylawman waklawman hinaspataq imaymana ruray.
- Allin kaqpikama kuyupakuq kanampaq.
- Mana wichiq kanampaq.
- Allin sayapakuq kanampaq.
- Allin runa hina wiñanampaq.
- allin yuyay manaq kanampaq.
- Allin hamutayniyuq kanampaq.
- Allin yuyaymanaq kanampaq.
- Allin yachaysapa kanampaq.

b. Qupa akllasqamanta llamkanakunapa mana allín kasqan.

Qupa akllaymanta mana allin kaqkuna:

- Ancha sasachakuykunam kachkan qupa akllasqamanta llamkanakuna musuqyachiypi, qupakuna utqayman mawkayasqanku rayku.
- Qupa akllasqapa utqayman mawkayayninmi sasachakuyman churan rantina wasipi rantikunankupaq.
- Kanmi iñiy, qupa akllasqamanta llamkanakuna rurasqaqa manañam musuq hinañachu.

- Wakin qupakunam chuqan qacha mismiykunata chaymi mana allinchu llamkarinapaq.

c. Teoría Constructivista (Mavilo 2000; pág. 33) nisqan.

(Mavilo 2000; pág. 33), teoría constructivista nisqantam**,** Lizeth, M; Lizbet, L. (2014, pág. 21), nin kaynata, teoría constructivista nisqanmi qallarin: "yachaytaqa manam tarinchichu, aswanqa ruranchim" nispa.

Constructivismo nisqaqa huk hatun yachaymi chaymi filósofo Mario Bunge akllan kay constructivismo nisqankunata:

d. El constructivismo ontológico nisqa. Umallin kay pacham rurasqa runakunapa yachayninwan.

e. El constructivismo matemático nisqanmi nin. qillqa kamachikuykuna yupana yachaymantam kanku ruwasqa runapa yuyayninwan. el constructivismo conceptual nisqanmi nin, yachaynitakamam hinaspataq hamutaynintakamam runakuna chayanku chiqap yachayniyuq kayman.

f. El constructivismo psicológico nisqanmi nin. Llapallan yachaykunam mirarimun imayna kawsaynin kasqanman hina.

g. El constructivismo pedagógico nisqanmi nin. constructivismo psicológico hinaspataq epistemológico nisqan, llakikun imaynam uña warma yachayta tarin wiñasqanman hina, chiqanchaspa imaynam chiqap yachay runakunapi mirarin sapakamapi hinaspataq aypan huk yachaykunata.

2.3. Huk yachaykunapa nisqanman hina.

2.3.1. Teoría de Jean Piaget Niasqanman hina.

Piaget nisqantam Vidde, C; Yuliesy, S. (2017, pág. 08), nin kaynata: kay yachaynin warmakunapa huntarisqanmanta, hamutaynin chaynallataq yachayninkunam hatunman qispirichin yachayninkunapi, chaynallataqsi pukllaynintakama, hamutan, yachan, unanchan chaynallataq ñawpaqman lluqsichin sasachakuykunata.

Kay illakunapi uña warmakunas laptanku hinaspa hapinku pukllanakunata, tupuyninman chaynallataq rikchayninman hina.

Uña warmakunam qatipakunku hatun runakunapa rurasqanta yuyaynin chayamusqanman hina imaynam: rimasqanta, rurasqanta, llimpisqanta chaynallataq pukllasqanta.

Uña warmakunam anchata sasachakunku yuyaynin chayamusqanman hina huk yachaykunata munaspa, chaymi sapa punchaw chayamusqanman hina allin yachayman chayarinku.

Piaget paqmi uña warmakunam pukllaynintakama allin yachayman chayarinku, chaymi aswan wiñasqanman hina huk musuq sasa yachaykunata munanku, tayta mamankumanta chaskisqankuman hina, hatunyasqanman hina, rinkakachasqanman hina chaynallataq yachayninman hina.

2.4. Uña warmakunapa yuyayninkuna chayamusqan.

Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 49)**,** nin kaynata: uña wawakuna paqarimusqanmanta qawakuyta yacharinku, chaymantañataqmi chayamun huk musuq yachaykuna, imaynam: uyariy, kuyupakuy chaynallataq huk kunatapas.

2.5. Pukllaykuna

Pukllaynintakamam wiñan uña warmakuna allin qali, yuyaysapa, aycha kallpanchayta yachan; kawsayninkupim uña warmakuna manchakunku, kuyakunku sumaqta. Chaynallataqmi qallarinku llamkayta, qillqaykunapi yuyayninkunata huntachinampaq, hipa kawsayninkupi allin yachayniyuq kananpaq.

2.5.1. Akllasqa kunakuyninkuna wakin ruraqkunapa:

A. Piaget (1959), nisqantam Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 72)**,** nin: akllarispam munachin pukllaywan ñawpaqman pawarinampaq, paqarimun yachayninkuna ayllunkunamanta hina, yachaytam tarinku pukllaynintakama, allin yachaykunata yachaspam haypanku allin hamutayniyuq kayman hinaspam chayanku pukllaynintakama yachayman.

- **Pukllaynintakama yuyayta tarisqan (0-2 watayuqkama).**
  Piaget nin, lliw yupay, hawka kaykunam tikrakun pukllayman ukqayman yacharinampaq achka kutita rurapayaspa, laptaspa, qawaspa hinaspa uyarispa
- **Wawakunapa rurayninkuna (0-1 killayuqkama):** chayraq paqariqmanta huk killayuqkama qawachiptinkupas manam pukllanchu qatipayaspa.
- **Wawakunapa Rurayninkuna (1-4 killayuqkama):** huk killayuqmanta tawa killayuqkamam wawakuna suqunku imatapas aychankupi kaqta, chaytam paykuna pukllayman tikrachinku.
- **Wawakunapa Rurayninkuna (4- 8 killayuqkama):** tawa killayuqmanta pusaq killayuqkamam uña wawakuna pukllanku haypasqampi pukllanakunawan ñawinkupa qawasqanman hina.

- **Wawakunapa Rurayninkuna (8-12 killayuqkama):** kay killayuq uña wawakunam qallarinku chanichiyta yachasqankuta chaymi huklawkunapipas chay yachasqankuta ruranku imaynam: qapiyta, tanqayta, maqakuyta hinaspa waqan mana hatun runakuna mana hichpampi kaptin.
- **Wawakunapa Rurayninkuna (12-18 killayuqkama):** kay killayuq uña wawakuna yachapakun rimayta chaynallataq yachapakun tukuy hatun runakunapa rurasqanta, tapukun sutinta ima kaqkunapatapas, sutinchan chaynallataq tupsin ima qawasqantapas.
- **Wawakunapa Rurayninkuna (18-24 killayuqkama):** kay wata chawpiyuqmanta iskay watayuq warmakunam kallpaspa pukllayninta saqinku hinaspam pukllanku chakana pukllanakunawanña.
- **Chakanakunawan pukllay (2 - 4 watayuqkama):** iskay watayuqmanmi pukllanku, pukllanakunata qichunakuspa, kimsa watayuqmanmi aswanraq mirarichin yuyaymanayninta hinaspam pukllanku achka hinaspataq sinchi sasa chakana chakaykunapi.
- **Chakanakunawan chakaspa pukllay (4-7 watayuqkama):** kay watayuqkunam pukllanku kuskanku llapallan riqsinakusqankuwan mana chiqninakuspa llapa chakanakuna chakaypi yuyayninkuman hina.
- **Pukllaykuna Kamachisqa (7 - 12 watayuqkama):** llapa kamachikuykunam rikurimun tawa utaq pichqa watampi hinaspañataqmi qanchismanta chunka iskaniyuq watankama pukllanku achkanpi llapallan riqsinakusqankunapiwan allinta hamutarispanku.

B. Jean Chateau nisqanta**,** Miguel José, LL. (2009: pág. 08)**,** nin, paymantaqa puqllaynintakamas yachachwan imayna uña warma rikchaynin kasqanta chaynallataq imayna warma masinkunawan kanantapas.

Pukllaykunatam rakin wawakunapa watanman chaynallataq allin kasqanman hina:

a) Atisqanman hina pukllay (0-3 años):

Kutiy tikrarispa pukllay. Kaykunam ñawpaq pukllayninkuna mamayninpa wiksan ukupi kasqanmantaraq, paqarimuspapas makin kuyuchiykuna, qallun kuyuchiykunasullu, etc.

Hedonísticos o sensorio motor nisqa. Kay pukllaypim wawakuna hapinku pukllanakunata mana imapas kasqanta yachachkaspa.

Musuq pukllaykunawan. Kay pukllaykunawanmi uña wawakuna huntanku yachayninkunata maskachakuspa, hapispa imakasqantapas yacharinku.

b) **Pukllayninkunata muray (2 -7 años) nisqa.**

Pukllanakunata pakispa pukllay. Kay pukllaypim wawakuna chaynallataq uña warmakuna pukllanankuta pakispa pukllanku, tukuy kallpanwan.

Wakin wawakunapata pukllananta chuqaspa pukllay. Kay pukllaypim pukllan wakin riqninakusqan wawakunapa pukllayninta kuyuchispa, riqsinakusqan piñachinampaq hina.

c) **Huk kamachikuyman hina pukllay.**

Qatipakuspa pukllay. Iskay watayuq kasqanmantam, pukllanku hatun runakunapa rurayninta qatipakuspa. Imaynam, wasiyuq, uywayuq, karruyuq kaykunapi, chaynallataq huk pukllanakunapipas.

Ruraspa pukllaykuna. Tawa watayuqmantam qallarinku, pukllanankuna taqwispa allichaypi, pirqanku wasikunata, pilanku pukllanankunata, chaynallataq huk pukllaykunatapas.

Kamachikusqanman hina pukllay. Yachay wasi risqanmantam qallarin kay pukllaykuna, chaypim pukllan riqsinakusqankunawan, pukllaykunapa kamachikusqanman hina, imaynam. Ruyru chuqanakuy, ruyru qaytaypi, etc.

Atipanakuypi pukllay. Qanchis watanmantam warmakuna pukllayta yachanku riqsinakusqankunawan atipanakuykunapi, imaynam. Rinkaypi, hapinakuypi, pawaypi, ichiypi, etc.

2.5.2. Imayna pukllanamanta.

a) **Pukllaynintakama hamutayninta huntarichin:** Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 76), nin kaynata: Kallpasqan aychanwan hamutaynimpas mirarin pukllasqankuman hinam nispa, wiñayninkuwan kuskam uña warmakunapa hatunyan, hamutaynin chaynallataq aychankunapas churakun kallpasapa kayman.

b) **Pukllaynintakama yuyaymanayninta huntachin:** Luis Roberto, B. (1977: pág. 38), nin “Cajita de Sorpresas nisqampi”, kay ñawpaq watayuq kaynimpim imatañapas yuyaymananku musquynimpi hina, pukllayninkunapim wawakuna yuyaymananku runakunamanta, uywakunamanta, qayna punchaw, paqarin imaynam kasqanmanta, utinkayniyuq runakunapi, chiqap pachakunapi.

Paykuna anchata yuyaymananku mana sasallawan.

c) **Pukllaynintakama kallpanta huntarichin:** Luis Roberto, B. (1977: pág. 38), nin "Cajita de Sorpresas", Pukllaynintakamam uña warmakuna tupukunku kallpankuta huk ayllukunapa warmankunawan wiñaymasinkunawan. Chaypim sapakama uña warmakuna yachanku allin mana allin kasqanta, chaykunamantam yachanqaku aswan allinta.

2.5.3. Pukllaykuna allin kasqanmanta wiñanankupaq.

Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 77), nin kaynata, Yachay wasi hawapi chaynallataq ukupipas uña warmakuna pukllanku kamachikuykuna kasqanman hina

Uña warmakunam pukllanku sapallankunaña mana tayta mamampa qawarisqanña, riqsinakusqan warma masinkunawan kamachinakunku hawkalla pukllanankupaq.

Pukllaynintakamam paykuna mana chiqninakuspa pukllanku, utqayllaman pukllarin warma masinkunawan, kamachiptimpas.

Huñunpi pukllaspan warmakunaqa anchata riqsinakuspas pukllanku pukllaykunapi hinaspas yacharinku llapalankupa pukllanikunata aswan yacharinankupaq.

2.5.4. Mayna allinmi pukllaykuna uña warmakuna allin wiñanampaq.

Jona, K; Anderson, McNamee. (2017: pág. 01), nin kaynata.

1. Kay pukllaynintakamam uña warmakuna yuyay sapa qispinku qatun runa kayninkuman.
2. Pukllaymi llamkaynin hina warmakunapa, ancha allin wiñarinankupaq chaynallataq huk warmakunawanpas riqsinakunankupaq. tayta mamansi uña warmakunata yachachin pukllaynintakama ñawpaqtaqa amawtan hina llapa kamachikuykunata yachachispa ayllun ukupi.
3. Kay pukllayqa qunqaytas rikurin wawa paqarimusqanmantaraq, wawa asiriyta qallarispa tayta maman qawasqanmantaraq. Pukllaynintakamas chayamun hamutayninkuna, yachayninkuna. Chaysi tayta mamakuna pukllanan anchata wawankunawan.
4. Taytankunas warmankunawan pukllaspas yachachinku huk warmakunawan pukllanampaq. Warmanku wiñasqanman hinam, taytanku rantipunku pukllanakunata, huk warmakunawan pukllanampaq.
5. Pukllayqa ancha allinsi warmakuna wiñanampaq. 75% nisqan yachayninsi chayamun paqarimusqanmanta, kay pukllaymi anchata yanapan warmakuna

qillqana qapiykunata, pawayta, rinkayta, rimayta, hamutayta, sasachakuykuna allichayta warmamasinkunawan.

2.5.5. ¿Imanasqataq warma pukllan?

Fiedrich von Schiller nisqanta Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 80), nin kaynata. Huk runaqa manas allinchu kanman mana pukllaspaqa. Kapchispa, hamutaspa chaynallataq iñispa.

Warmapiqa, pukllaysi llamkaynin.

Pay kachun pukllayman, warmakuna allin wiñanampaq, allin amutayniyuq kanampaq. Mana pukllaq warmaqa mana hamutay yachaqsi wiñan.

Pukllayninman hinas warmakuna mana wakinku kaqllachu wiñanku amutaynimpi, rimaynimpi chaynallataq kawsaynimpipas hatun runa kaynimpi.

Pukllaynistakamas warmakuna hiñunta tarinku, hatunyasqanman hina.

2.5.6. Pukllaykuna uña warmakunapi.

Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 81), nin kaynata: yachay wasipiqa chaynallataq uña warmakunam yachanku pukllaynintakama, paykunapaqa pukllaymi mikuynin hina, samaynin hina, chaymi yachay wasikunapi kay tapukuy kachkan amawta ¿haykapataq pukllasunchik?

2.5.7. Yupay yachay hinaspa pukllay

Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 81), nin kaynata: llapa pukllaykunas ancha allinta hatunyachin yupay yachaykunapi, tukinayaykunata ruray rikchayninman hina.

Pay kachun llapa ñaupaq yupay rikurichimuqkunata pukllaynintakama, chaymanta hina kay qipa maskachakuqkuna paqarichimunku musuy pukllaykunata, allin hamutaykunata hayparinankupaq.

Kay yupay yachay maskachakuqkunam, iskay riqsiyta paqarichimun. Ñawpaq kaqmi rimarin, musuq pukllaykuna paqarichimusqanmanta, chaynallataq iskay kaq rimarin, allin yachaykuna tukuy pacha mana tukuyniyuq kasqanmanta.

Aritmetica nisqan pukllaynintakamam yacharinku tawa kuchu kutinkayniyuqta, qullqi ruykiyta, yupaykuna musyayta, etc.

Alhibrapiñataqmi yacharinku watakuna musyayta, tupuykunata, etc.

Chaynach chimpariwachun kay pachata achka llamkaykuna rurasqata yupay yachaypi, tukupanapaq niwachun pukllayta ancha allin kasqanta, amutay yachanapaq, yupay yachaypi warmakunawan.

2.6. Churay qatipay

Churay qatipayqa imaymana llamkanakunata qatichiymi tupuyninkunaman hina, raku kayninman hina qayllasnimpi churay A > B > C ó A > C. uña warmakunaqa churay qatipayta ruranku iskay kimsa llamkanakunallawan.

a) Piaget, nisqanta Stefanya B, Tania S (2016: pág. 24)**,** nin kaynata, churay qatipayqa"churay qatiqninman hinam llamkanakunata, ancha hatunmanta ancha uñakamam qayllanman hina chaynallataq kaqllapurata.

b) Kamii (1982), nisqanta Stefanya, B; Tania, S. (2016: pág. 26), Nin kaynata: warmakunaqa kikillansi yachasqanman hina huñunmanku akllanmanku rikchayninman hina yachasqanta llapa llamkanakunawan.

Huk warma mana churay qatipay yachaqa ancha sasachakuypis tarikunman yupay yachaypi, chaysi ñawpaqtaqa llamkarinanchik tupuyta, raku – llanuman hina, chaynallataq huk llamkaykunatapas.

c) Kay churay qatipaykunatam llamkachwan: tupuyninman hina, raku kayninman hina, tupachiwachun kaqllakamata allichaspa. Mana yachaq uña warma anchatam sasachakunman kay churay qatipaypi, anchataq kay warmakunaqa yupaytaqa yachanmansi allin churay qatipay ruranankupaq.

Churay qatipay wipachiyninman hina:

- I Wipachiy: churay qatipay (3 - 4 watayuq warmakuna), qallariynimpim, churan iskaytakama llamkanakunata, kikinku purata tupuspa; manaraq riqsinraqchu hatun chaynallataq uña kasqanta, manataqsi atinchu tupuyta iskay kuti churay qatipayta, ancha hatun kayninman hinapas.

- II Wipachiy: churay qatipay (5 - 6 watayuq warmakuna), qallariyninpim, churay qatipayta ruranku 10 llamkanakunawan; tupuspam kuskanchan kikinku purata (musuq llamkanakunata musuq llamkanakunawan); tukupaypim 10 churay qatipayta llamkanakunamanta ruran, ichaqa mana atipanchu 9 rikchayniyuq llamkanakunataqa.

- III Wipachiy: churay qatipay (7 watayuq warmakunapi), kaypiqa uña warmakuna qispichin chiqaptañam churay qatipay rurayta, amutayninman hinallañam churayku, yachasqanman hina.

2.7. Achka richkaq churay qatipaykuna.

a) Churay qatipay tupuyninman hina.- kaykunaqa llamkanakuna akllaspa churaymi hatunmanta uñaman chaynallataq uñamanta hatunman tupuyninman hina.

UÑAMANTA HATUNMAN **HATUNMANTA UÑAMAN**

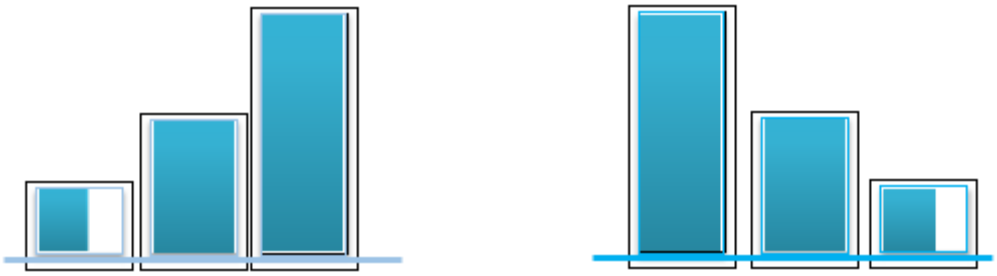

Ruraq: Repositorio UNCP.edu.pe

Huk kaq rikchay. Churay qatipay tupuyninman hina.

Condemarin (2002) nisqanta, Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 60), nin kaynata: "llapa yachay yachaqkunam anchata sasachakunku kaqninkuna tupachiypi iskay iskaymanta utaq kimsa kimsamanta allichaypi hatunmanta uñakama utaq tikrampamampas: sapaqchankutaqmi hatunninkunata uñakunamanta, llamkanakuna churaynimpim ichaqa pantarinku".

b) Churay qatipay iskay kutiman hina.- kaypiqa allichanku hukllawaspa llamkanakunatam.

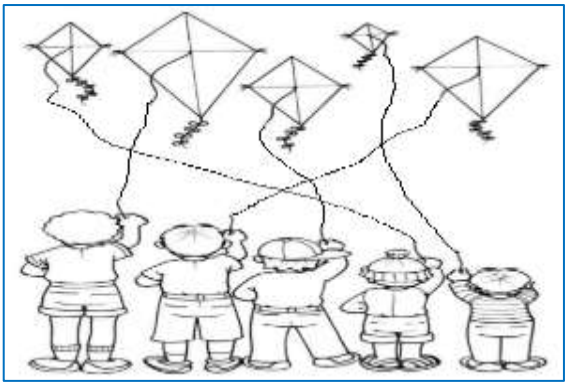

Ruraq: https://es.slideshare.net/maricallohuancacutipa/cuaderno-de-matematica-4-años

Iskay kaq rikchay. Iskay kutiman hina churay qatipay.

Condemarin (2002), nisqanta M; Lizbet, L. (2014: pág. 61)**,** nin kaynata, "kay churay qatipaypim qawarina iskay kaq kaqkunawan qatiqninman hina allichaypi, kay hina: warmi rikchaq hinaspa pachanwan hatun tupuyuqmanta uña tupuyuqkama"

c) Churay qatipay kimsa richayninman hina. - Kayqa qatiqnimpi churaymi tukuy rikchaq chirukunata hina.

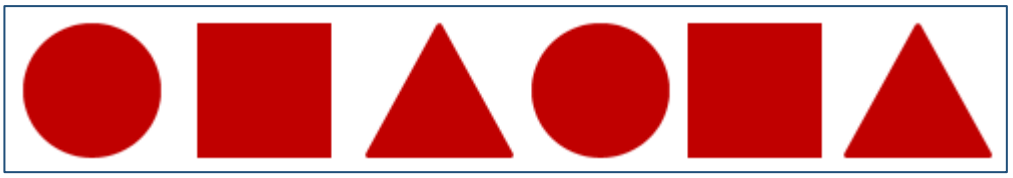

Ruraq: Repositorio UNCP.edu.pe

Kimsa kaq rikchay. Churay qatipay kimsa rikchayninman hina.

Condemarin (2002), nisqanta, Lizeth, M; Lizbet, L. (2014: pág. 61)**,** nin kaynata, "llapa sasachakuyqa chiqap yuyaywan qatiqnimpi churaymi. Uñamanta hatunman chaynallataq hatunmanta uñaman, chaypim sasachakunku uña warmakuna".

d) Churay qatipay raku kayninman hina.- kay churay qatipay rurayqa ancha llanumanta ancha rakukamam utaq ancha rakumanta ancha llanukama tupasqanman hina.

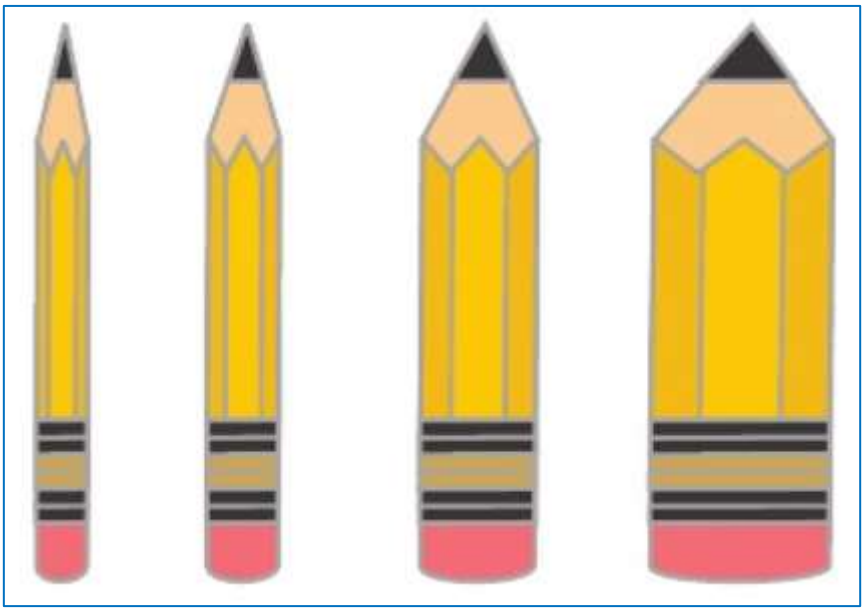

Ruraq:https://es.slideshare.net/eleducadorperu/lgicamente-respuestas-del-cuaderno-de-actividades

*Tawa kaq rikchay***.** Raku kayninman churay qatipay.

e) Churay qatipay llinpinman hina. - Kay churay qatipay rurayqa tukuy rikchaq llimpikunaman hina.

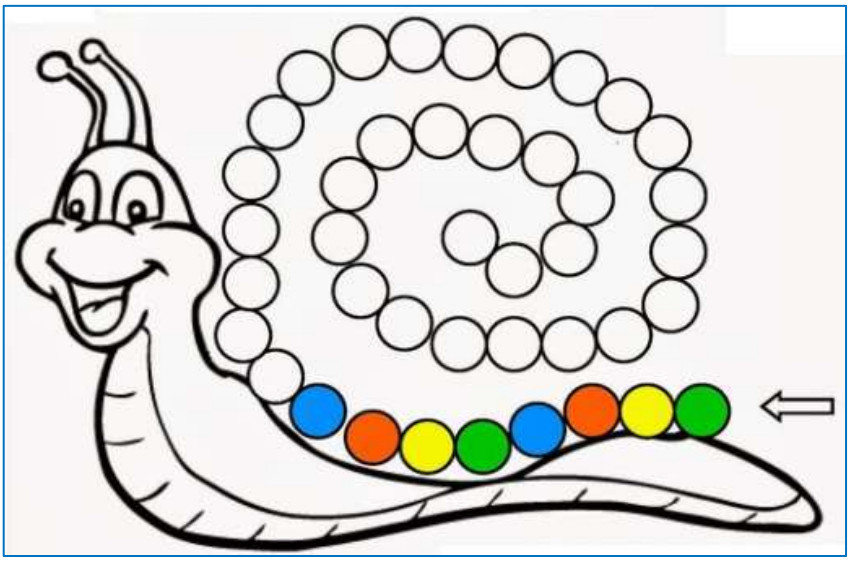

Ruraq: http://www3.gobiernodecanarias.org/medusa/ecoblog/oamagar/page/3/

Pichqa kaq rikchay. Churay qatipay llimpinman hina

f) Churay qatipay wiñayninman hina.- kay churay qatipay rurayqa ancha uchuymanta ancha hatunkama kinrayninman hinam.

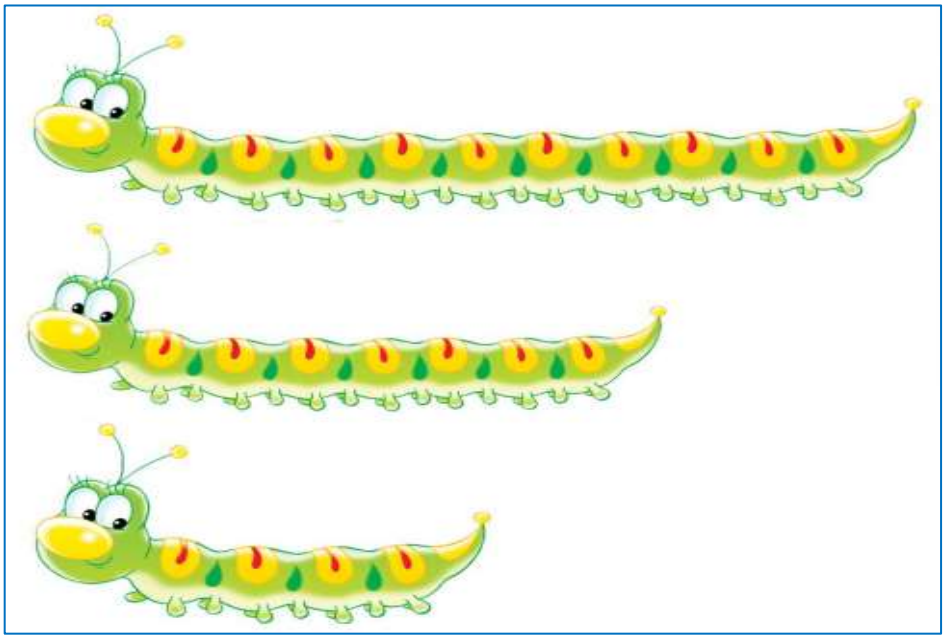

Ruraq:https://www.conmishijos.com/uploads/tareas_escolares/documentos/fichas-magnitudes-ancho-estrecho-largo-corto.pdf

Suqta kay rikchay. Wiñayninman hina churay qatipay.

2.8. Churay Qatipaypa Waqnapan:

a) Huk kaq waqnapa: kuskachay ruray llamkanakunata, churaspa hukta uchuyta chaynallataq hukninta hatunta. chaynallataq, wichayman qispinata ruraspa.

b) Iskay kaq waqnapa: uña warma churay qatipay rurayta haypan, ancha sasachakuywan allchan tukupayninkama.

c) **Kimsa kaq waqnapa:** uña warmakunam kay waqnapapi allin yachayta haypanku churay qatipay ruranankupaq.

2.9. Lliwninta Musyay.

Qupa akllasqamanta llamkanakunawan pukllaykunam allin yachayman qispichin churay qatipay yachaypi tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica.

2.9.1. Sapakama Musyay.

- Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi ñawpaqman pusarin chiqap hamutayninkuna haypariypi uña warmakuna chullachinankupaq chaynallataq tupuspa churarinku ancha hatunmanta, malta chaynallataq uña llamkanakunakama yachay wasipi, tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi pallqapampa llaqtapi – Huayatará-Huancavelica.
- Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi ñawpaqman pusarin chiqap hamutayninkuna haypariypi uña warmakunapi llamkanakuna riqsinankupaq llamkanakunata raku, llanu rikchayninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi pallqapampa llaqtapi – Huayatará-Huancavelica.
- Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi ñawpaqman pusarin chiqap hamutayninkuna haypariypi uña warmakunapi llinpinman hina allicharinku hamutayninkuman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi pallqapampa llaqtapi – Huayatará-Huancavelica.
- Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi ñawpaqman pusarin chiqap hamutayninkuna haypariypi uña warmakunapi allichanakupaq rikchayninman hina imaynam tawa kuchu, kimsa kuchu chaynallataq muyu tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi pallqapampa llaqtapi – Huayatará-Huancavelica.
- Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi ñawpaqman pusarin chiqap hamutayninkuna haypariypi uña warmakunapi allichanakupaq iskay rikchayninman hina, tupuyninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi pallqapampa llaqtapi – Huayatará-Huancavelica.
- Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi ñawpaqman pusarin chiqap hamutayninkuna haypariypi uña warmakunapi allichanakupaq ancha

uñamanta ancha hatuntama tupuyninman hina tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupayniyuq yachay wasipi pallqapampa llaqtapi – Huayatará-Huancavelica.

III KAQ UMARAKI

3. Metodología de la investigación nisqa.

3.1. Huknin kaq maskachakuy.

Aliaga; Gunderson (2000), nisqanta Estrella, Raven. (2014: pág. 185), nin kaynata: "kay maskachakuy cuantitativa nisqansi chuyachan kutichiykunata huñu tapurisqamanta, yupaynintakama lluqsiyta qispichin, ranuynintakama.

3.2. Imayna maskachakuy ruray.

Kay maskachakuypa siqiyninmi pre experimental nisqa, imaynampi uñawarmakunapa yachayninta taripaykusqan rayku maskachakuyta qallarichkaspa chaynallataq maskachakuyta tukurispapas, pre test y post test nisqantakama. Chaymantañataqmi rikchanachinchik uña warmakunapa yachayninkuta maskachakuy qallariynimpi chaynallataq tukupaynimpi imaynam kasqanta. Llamkariykuni huk uña huñu uña warmakunallawanmi.

GE: O_1 X O_2

GE = Diseño pre test-post test nisqa huk hunullawan

O_1 = Medición Pre experimental de la Variable independiente nisqa.

O_2=Medición Post experimental de la variable independiente nisqa.

X=Variable Independiente nisqa.

3.3. Maskachakuypa Wipachiynin

Kay maskachakuyqa wipachiy correlacional nisqam, Hernández Sampieri, (1996:71), Pablo, C. (2006: pág. 27), Buenos Aires Tercera Edición, nin kaynata: correlacional nisqam, mayna ancha kuskanchasqam tarikun Chikanyaqlla Paqarichiq Chikanyaqlla Paqariq tupuyninman hina.

3.4. Variables Nisqankuna.

3.4.1. Chikanyaqlla Paqarichiq: *Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta rurasqa.*

3.4.2. Chikanyaqlla Paqariq: *Churay qatipay yachariy.*

3.5. Operacionalización de variables nisqa.

Chikanyaqlla	chiqanyachikuq pustu	Apachita	Kikin kaqlla
Chikanyaqlla Paqarichiq: Llapa pukllaykuna qupa akllasqmanta rurasqa	Qupa akllasqa	Qatalliy: Akllay Allichay kuyuchiy	Qupa akllasqamanta llamkanakunata akllanku tupuyninman, rikchayninman, llinpinman. Churay qatipayman hina hapipayanku llapa llamkanakunata.
Chikanyaqlla Paqariq: Churay qatipay yachariy.	- hatunmanta uñaman churay qatipay - Uñamanta hatunman churay qatipay - Kikin kaqlla churay qatipay - Rikchayninman hina churay Qatipay. - Iskay kuti churay qatipay - Hatunman hina churay qatipay	- Qawachin qupa akllasqamanta churay qatipay rurasqata tupuyninman hina hatunmanta uñaman chaynallataq uñamanta hatunman. - Qawachin qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta kikin kaqllaman hina, rikchayninman hina. - Qawachin qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta iskay kuti chaynallataq hatun kayninman hina.	- Ruran qupa akllasqamanta churay qatipay rurasqata tupuyninman hina hatunmanta uñaman chaynallataq uñamanta hatunman. - Ruran qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta kikin kaqllaman hina, rikchayninman hina. - Ruran qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta iskay kuti chaynallataq hatun kayninman hina.

3.6. Uña warmakuna huñumpi yachay wasipi

3.6.1. Huñupa tupuynin.

Kay maskachakuymi kachkan rurasqa pusaq uña warmakunawan, tawa watayuqwan warmi chaynallataq qaripas taqrumpi, kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica 2019.

3.6.2. Huñuta Akllay:

- **No probabilístico nisqam,** imaynampi uña warmakunam karqa sapanchasqa watankuman hina, aswanqa llamkarirani 4 watayuq uña warmakunallawanmi, huk huñullawanmi llamkarirani kay maskachakuyta.

3.6.3. Akllanapaq chaynallataq qarqunapaq kamachikuy.

a) Akllanapaq Kamachikuy.

- Tawa watayuqkunalla kananku.
- Allin yachayniyuqllam kananku, mana allin yachaqkunaqa manam akllasqachu.

b) Qarqunapaq Kamachikuy.

- Mana tawa watayuqkuna.
- Uña warmakuna mana allin yachayniyuq.
- Mana yachay munaqkuna.

3.7. Hatalliy hinaspataq pallay willakuykunata.

3.7.1. Hatalliykuna.

Kay maskachakuy llamkaykunapim ruranchik kay hatallinkunawan:

C) Yachay taripay ruray.

Kay hatalliykunamantam rurarini huk lista de cotejo nisqanta, huñu rurasqapi hamutayninku hatunyasqanman hina yupay yachaypi, tawa watayuq uña warmakunapi.

3.7.2. Llamkanakuna

A. Lista de cotejo nisqan.

Kay maskachakuy ruranaypaqmi hatallirqani huk llamkanata lista de cotejo nisqanta, tawa watayuq uña warmakunapa hamutayninkuna hatunyasqanta yacharinapaq yupay yachaypi, chaymi karqa qawarisqa yachaykunawan (experto) nisqakunawan.

3.8. Imayna willakuykunata huñurisqamanta.

Kay maskachakuy ruranapaqmi qatirqani kay kamachikuykunata:

Huñurqani willakuykunatam rapikuna qillqasqamanta chaynallataq internet nisqamanta, allinta wiñarinampaq kay maskachakuy.

Kay llamkana lista de cotejo nisqantakamam rurakurqa kay 08 uña warmakuna tawa watuyuqkunawan kay yachay wasi 887 yupaychasqa pallqapampa llaqtapi.

Ñawpaqtaqa rurarirqani warmakunapa yachaynin tupuyta pre test nisqanpi churay qatipay yachayninkuna qawarinaypaq, chaymantañataqmi yachayninkuman hina sesión de clase nisqanta rurarqani churay qatipay akllasqa llamkanakunawan yachayninkuna kallpanchanaypaq, chaymantañataqmi tupurqani yachayninkuta kay post test nisqanwan.

Kay llamkanapi tapukuykuna allin rurasqa kasqanman hina, chaymantañataq mañakurqani kimsa uña warmakunawan llamkaq amawtakunapa yanapakuyninta huklaw yachay wasipi llamkaqkunata, paykunam allimpi hurquykurqa warmakunapa allin yacharisqanta.

IV KAQ UMA RAKI

4. Maskachakuypa lluqsiynin

4.1. Lluqsiynin pre-test nisqampa

Kay tupuy pre test nisqantam rurarqani imaynam yachiyninku uña warmakunapa qawarinay rayku, lista de cotejo nisqantakama churay qatipay qupa akllasqamanta rurasqa llamkanawan.

Kay huk marupi, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamata: Ancha pisi (5), Pisi (3) Allin (0) hinaspa Ancha allin (0). Pusaq warma uña kunamanta.

Huk Maru, Allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan.

	Sapa kuti	Pachakchasqa
Ancha pisi	5	62,5%
Pisi	3	37,5%
Allin	0	0,0%
Ancha allin	0	0,0%
Llapallan	8	100,0%

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Qanchis rikchay, Allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan.

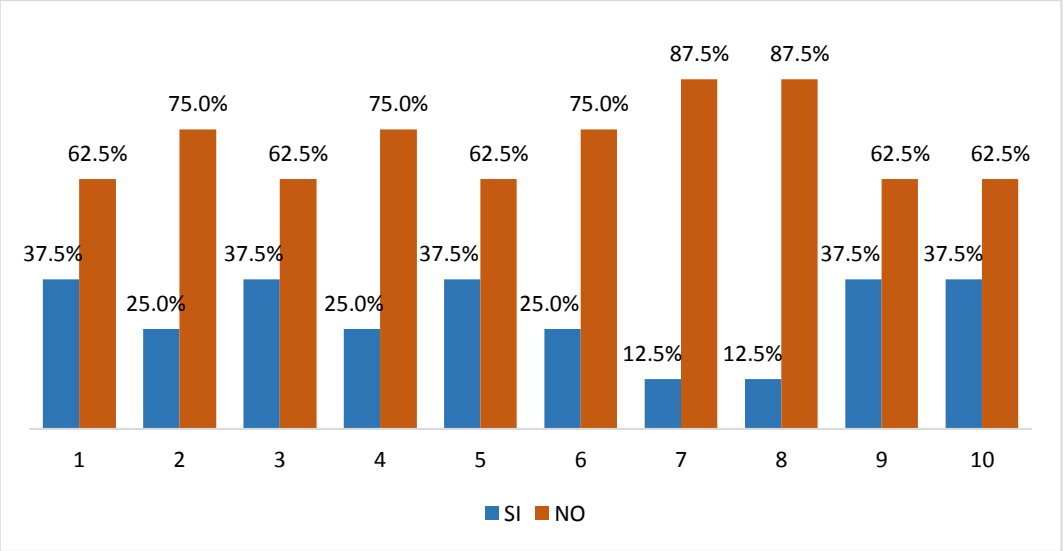

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Qanchis rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamata: Ancha pisi (62.5%), Pisi (37.5%) Allin (0.00%) hinaspa Ancha allin (0.00%). Pusaq warma uña kunamanta.

Pusaq rikchay, Allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan.

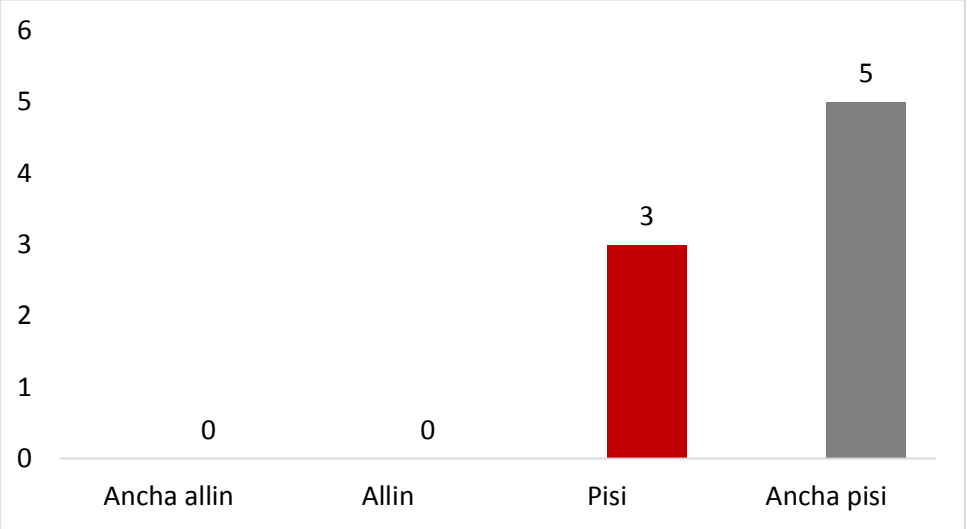

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Pusaq rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamata: Ancha pisi (5), Pisi (3) Allin (0.) hinaspa Ancha allin (0.). Pusaq warma uña kunamanta.

4.2. Lluqsiynin post test nisqampi.

Kay iskay kaq yupay post test nisqanpi willakuykuna unqariypim, tariruniku uña warmakunapa llallinakuynimpa lluqsiyninta, maypim llamkarirani churay qatipay qupa akllasqamanta llamkanakunawan yupay yachaypi ñawpaqman purrinankupaq, chaypim qawarini mana kaqllakamachu lluqsiyninkuna kasqanta pre test tupuypi chaynallataq post test tupuypi kay maskachakuypi.

Iskay kaq maru, Allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan.

	Sapa kuti	Pachakchasqa
Ancha pisi	0	0,0%
Pisi	0	0,0%
Allin	6	75,0%
Ancha allin	2	25,0%
Llapallan	8	100,0%

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Iskay kaq maru, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamata: Ancha pisi (0), Pisi (0) Allin (6) hinaspa Ancha allin (2). Pusaq warma uña kunamanta.

Isqun rikchay, Allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan.

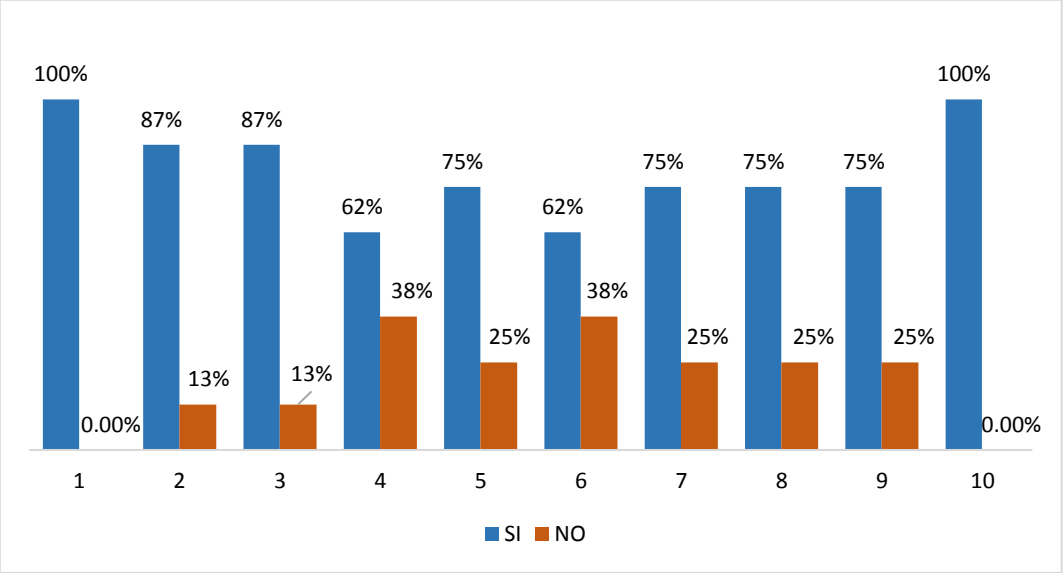

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Isqun rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamata: Ancha pisi (0.00%), Pisi (0.00%) Allin (75%) hinaspa Ancha allin (25%). Pusaq warma uña kunamanta.

Chunka rikchay, Allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan.

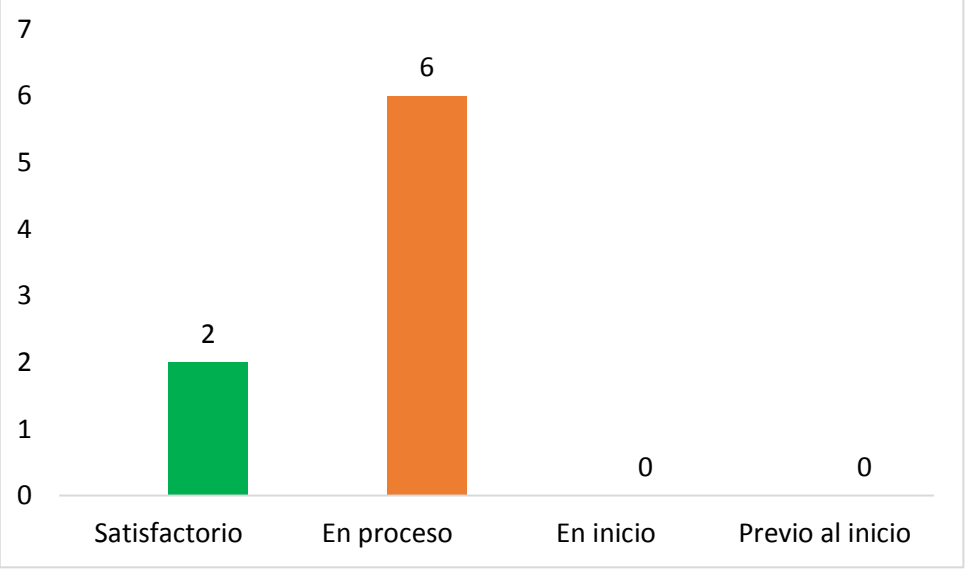

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Chunka rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamata: Ancha pisi (0), Pisi (0) Allin (6) hinaspa Ancha allin (2). Pusaq warma uña kunamanta.

4.3. Pre test hinaspa post-test nisqan yachaypa tupuynin imayna lluqsisqankuman hina.

Kay tukupaynimpim tupurini uña warmakunapa yachaynin lluqsisqanman hina pre test hinaspa post test nisqampi, churay qatipay qupa akllasqamanta rurasqawan, allin yupay yachay tariypi, kay yachayninku qawariypim mana kaqkamallachu yachayninkupa tukupaynin, pre test nisqapim lliw yupay lluqsirunku mana allimpi, post test nisqampiñataqmi llapallan yupay allimpi lluqsirunku kay maskachakuypi.

Chunka ukniyuq rikchay, Kay tukuynimpi tupuykuna allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa *llamkanakunawan. Pre test hinaspataq post test nisqanpipas tapukuykunata mana allinnimpichu kutichinku.*

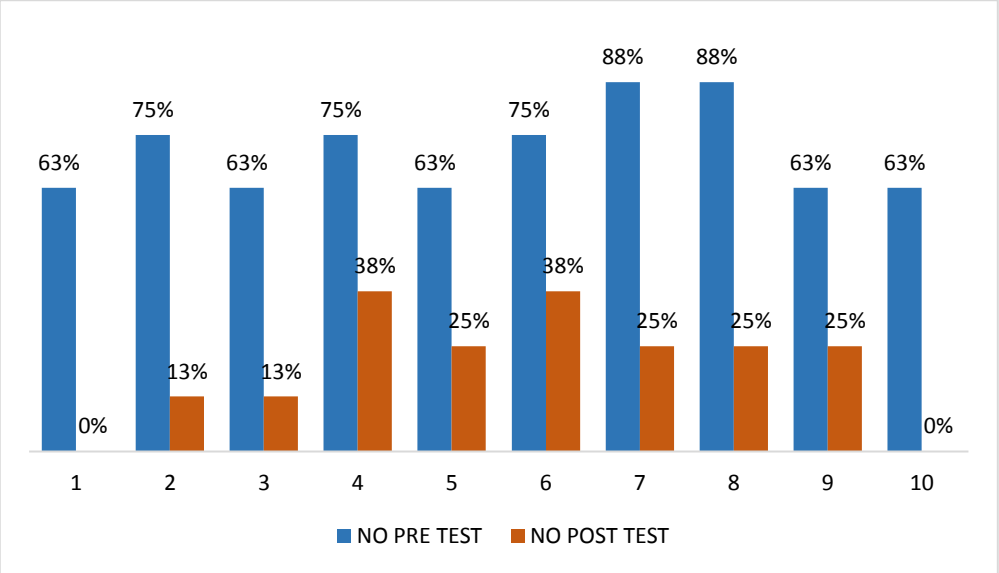

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Chunka ukniyuq rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamanta pre test nisqan tupuypi: 63% nisqanmanta 88% nisqankama mana allintachu kutichinku llapa tapukuykunata, post test nisqanpiñataqmi uña warmakuna mana tapukuykuna kutichiqkuna ancha pisilla imaynam: 0.00% nisqamanta 38% nisqakama tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupaychasqa yachay wasipi-Pallqapampa llaqtapi-Huaytará.

Chunka iskayniyuq rikchay, Kay tukuynimpi tupuykuna allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan. Pre test hinaspataq post test nisqanpipas tapukuykunata ancha allinnimpichu kutichinku.

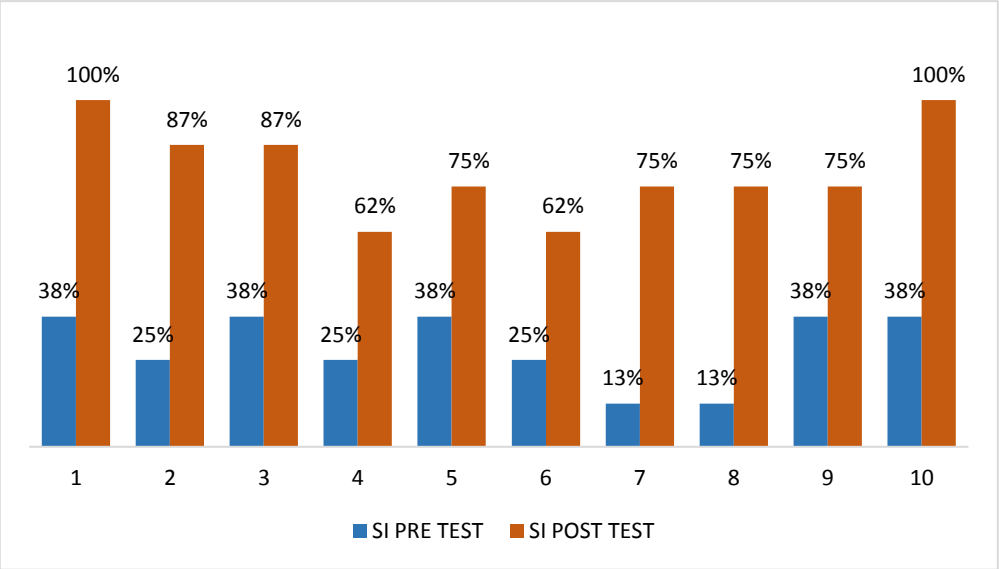

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Chunka iskayniyuq rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamanta pre test nisqan tupuypi: 13% nisqanmanta 38% nisqankama allinta kutichinku llapa tapukuykunata, post test nisqanpiñataqmi uña warmakuna allinta tapukuykunata kutichiqku llapan yupay imaynam: 62% nisqamanta 100% nisqakama ancha allimpi yachaypi tarikunku tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupaychasqa yachay wasipi-Pallqapampa llaqtapi - Huaytará.

4.4. Anyanakuymanta lluqsisqan.

Uña warmakunapa yachay wasinkunapim hianlla qatinanku kay maskachakuykunata qupa akllasqamanta llamkana rurasqakunawan yachachiypi, kay qupakunam tarikun achkanpi yachaywasikunapi.

Kay maskachakuywanmi umanchani aswan kay maskachakuykunata ruranankupaq pachamama waqaychananchikpaq 3R nisqanman hina, imaynam pisichiy, Akllay chaynallataq qupa akllasqamanta llamkanakuna ruray, chaynallataq riqsichisunchik uña warmakunata churay qatipay yachayta qupa akllasqamanta llamkanakuna rurasqawan.

Imaynam kay uña warmanchikunapa yachaywasimpi tarikun ancha wakcha kay, maypi llapallan yachay wasikuna pisirinku llamkanakunamanta yacharinankupaq, chaymi llamkarinmanku churay qatipayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan, yupay yachaypi aswanta wichayman lluqsirinankupaq.

Kay maskachakuypa lluqsiyninmi allin yachayman lluqsirichin warmakunata post test nisqan tupuynintakama, kay sesión chaynallataq llamkanantakamam nisqantakamam tupurinchik yupay yachariyninta churay qatipaypi, tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupaychasqa Pallqapampa Llaqtapi.

Kay maskachakuypa tupuyninmanta lluqsirin post test nisqan maskachakuypim, Ari ninchik llapallan musyayta, imaynampi qupa akllasqamanta llamkanakunawan pukllaykunam allin yachayman qispichin churay qatipay yachaypi tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi 887 yupaychasqapi Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica.

TUKUPAYNINKUNA

Pre test hinaspa post test nisqampa lluqsiyninkunapa tupuyninman hina, kayta nichwan:

1. Kay tukupayninpim rurakurqa lluqsiyninta qawariykuna tupuy yachaypi pre test nisqanpi chaynallataq pos test nisqanpi hinayataq kay iskay maskachakuy lluqsininpi churay qatipay yachaypi qupamanta rurasqa llankanawan yupay yachay hatunyaypi, kay iskay tupuy yachaypim hawarinchik chulla kasqanta pre test chaynallataq post test tupuypi kay maskachakuypi.
2. *Chunka ukniyuq rikchay, Kay tukuynimpi tupuykuna allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan. Pre test hinaspataq post test nisqanpipas tapukuykunata mana allinnimpichu kutichinku.*

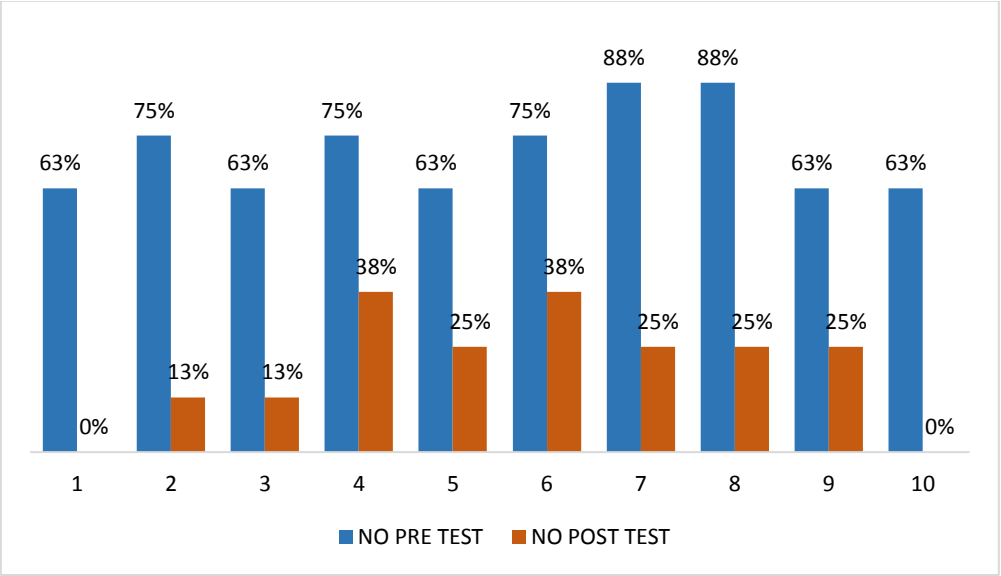

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Chunka ukniyuq rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamanta pre test nisqan tupuypi: 63% nisqanmanta 88% nisqankama mana allintachu kutichinku llapa tapukuykunata, post test nisqanpiñataqmi uña warmakuna mana tapukuykuna kutichiqkuna ancha pisilla imaynam: 0.00% nisqamanta 38% nisqakama tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupaychasqa yachay wasipi-Pallqapampa llaqtapi - Huaytará.

3. *Chunka iskayniyuq rikchay, Kay tukuynimpi tupuykuna allin yachayninkuna wipachiypi kay churay qatipay qupamanta rurasqa llamkanakunawan. Pre test hinaspataq post test nisqanpipas tapukuykunata ancha allinnimpichu kutichinku.*

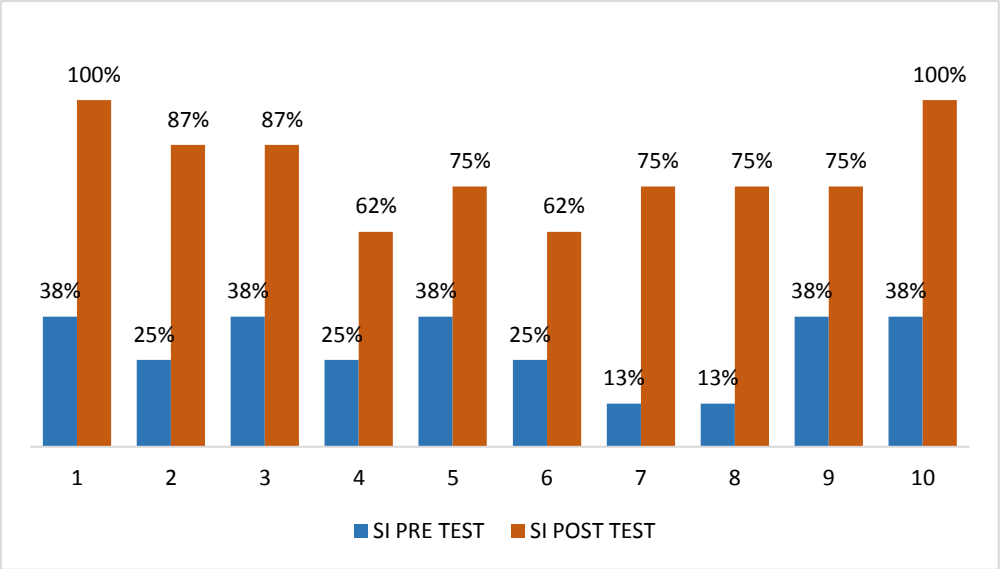

Ruraq: Kikiypa rurasqay.

Chunka iskayniyuq rikchay, qawarinchik wipachiyninta uña warmakunapa yachayninkunamanta pre test nisqan tupuypi: 13% nisqanmanta 38% nisqankama allinta kutichinku llapa tapukuykunata, post test nisqanpiñataqmi uña warmakuna allinta tapukuykunata kutichiqku llapan yupay imaynam: 62% nisqamanta 100% nisqakama ancha allimpi yachaypi tarikunku tawa watayuq uña warmakunapi 887 yupaychasqa yachay wasipi-Pallqapampa llaqtapi - Huaytará.

4. Post test tupuy yachay yuyaykunapim, lliw yupay uña warmakuna tarikunku allin chaynallataq ancha allin wipachiypi churay qatipay qupa akllasqamanta llamkanakuna rurasqawan, imaynam 100% nisqa uña warmakuna tarikunku allin wipachiypi chaynallataq allin yachay wipalliypi, munasqanchikman hina.

5. Llapa pukllaynintakamam ñawpaqman huqarin yachayninta churay qatipay qupa akllasqa llamkanakuna rurasqawan, yachachiyta sesiones nisqantakama, chaymi uña warmakuna hatunyan yuyay unanchaypi kay yupay yachaypi.

PAQTACHI MAÑASQA

- ✓ Llapa Amawtakunata uña warmakunawan llamkaqta, yachachichunku pukllaynintakama churay qatipayta qupa akllasqamanta rurasqa llamkanakunawan, ñawpaqman yachayninkuta pusarinankupaq, kay maskachakuy allin kasqan rayku.

- ✓ Amawta masiykunata niyman: yachachisunchik uña warmakunata qupa akllayta hinaspa waqaychayta, kay pacha mamanchik waqaychanapaq.

MAYTU MASKACHAKUSQAKUNA

Atencia G. (2017), Universidad Cesar Vallejo - Lima Perú, *Nociones básicas para la construcción del número: Clasificación y Seriación de niños de 5 años, I.E.I. 377 "Divino Niño Jesús"*, Los Olivos- 2016.

Benites S, Solano T. (2016), Universidad Nacional de Trujillo – Perú, *Programa "RECICLAEDUCA" es aplicar para el desarrollo operaciones matemáticas de clasificación y seriación en niños y niñas de 4 Años De La I.E.215 Urbanización Miraflores de la ciudad de Trujillo – 2014*.

Barone Luis Roberto (1977), "Cajita de Sorpresas", Buenos Aires, Centro Literario Americano S.A.C.I.F, 1977. Pág. 38.

Diana Carolina A (2012), Universidad Tecnológica Equinoccial Sistema de Educación a Distancia Carrera de Educación Inicial. *Utilización del reciclaje en las actividades de expresión plástica con niños y niñas de 4 a 5 años.*

Estrella Raven (2014), Revista ARJE N 15 web.indd, *La Investigación cuantitativa, la investigación cualitativa y el Investigador*

Idone M; Zárate N. (2017), Universidad Nacional de Huancavelica, *Nivel de pensamiento lógico matemático en los niños de 5 años de la I.E.I N° 303 Barrio Centro Chupaca*.

Jona K. Anderson-McNamee, (2017), La Importancia del juego en el desarrollo de la primera infancia Especialista en Familia de MSU, Montana State University y Sandra J. Bailey, Especialista en Familia y Desarrollo Humano de MSU, Montana State University.

Lizeth M; Lizbet L (2014), Influencia del Juego en el Aprendizaje de la Seriación en los *Niños* de 4 Años de la I.E.P "Kinder Crayolitas" – Satipo.

Miguel José Llamas R (2009), Plantilla para artículos en la revista digital – CSIF *teorías sobre el juego. Enseñanza y aprendizaje a través del juego.*

Ortiz, N. (2015), Universidad Técnica de Ambato – Ecuador. *Las etapas del aprendizaje lógico matemático y su incidencia en el proceso enseñanza - aprendizaje del nivel inicial sub nivel 2 de la unidad educativa primero de mayo del cantón Pastaza, provincia de Pastaza*

Oquendo S. (2016), Universidad Politécnica Salesiana Sede Quito – Ecuador *Prácticas de Enseñanza de Lógica – Matemática de Inicial II en el Centro de Educación Inicial Casa de la Cultura Ecuatoriana.*

Pablo Cazau (2006), INTRODUCCIÓN A LA INVESTIGACIÓN EN CC.SS. pdf Buenos Aires Tercera Edición marzo 2006

Stefanya B, Tania S (2016), Universidad Nacional de Trujillo, *programa "reciclaeduca" para el desarrollo de operaciones matemáticas de clasificación y seriación en niños y niñas de 4 años de la I.E. 215 urbanización Miraflores de la ciudad de Trujillo – 2014.*

Vidde C, Yuliesy S. (2017), Universidad Nacional de Centro del Perú, *juegos tradicionales para el desarrollo del dominio corporal dinámico en los niños de 4 años de la IEE "la victoria" N°498-el Tambo.*

Zurita S. (2016), Pontificia Universidad Católica del Ecuador Sede Esmeraldas *Pensamiento lógico en la enseñanza – aprendizaje de pre- matemática en el nivel inicial No.2 en el C.E.I. Fiscal "Cajita De Sorpresas*

YACHAYKUNA TINKISQA

A) Maskachakuy rurasqaymanta chanin rimariykuna

GLADYS ESCOBAR HUILLCAS, Bachiller, Universidad Para el Desarrollo Andino nisqamanta lluqsisqa, Distrito de Lircay, Provincia de Angaraes, Region Huancavelica Llaqtapi. DNI Nº 46675776 yupayniyuq, maskachakuy umallisqawan "Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica, 2019." Ñuqa rimarini rurasqaymanta chanin rimariyta.

1.- Kay maskachakuyqa kikiypa rurarisqaymi, yuyaychaqniy Mg. LUIS E. SANCHEZ GAMARRA, paypiwan rurasqaykum.

2.- Uklaw suyukunapa maskachakuykunatapas chanincharqanikum kay maskachakuy ruranaypaq.

3.- kay maskachakuyqa manam huk maskachakuykunamanta yachapasqachu, aslla chaynallataq lliw rapinkunapipas, manam huk maskachakuqpa rurasqanchu.

4.- kay maskachakuypa qispichisqankunapas chiqap punim manam yanqachu, yachapasqachu, chaymi aswan allin kay maskachakuy llapallan yachay munaqkunapaq.

Mana chayna kaptinqa ñuqacha ancha quchachasqa tarikusaq, asutisqa llullakusqaymanta llapallan wiraquchakunawan wanakunaypaq. Chaynallataq Univerisdad para el Desarrollo Andinopa kamachikuyninman hina.

Lircay, Pawqar waray killa 2020 watapi

ESCOBAR HUILLCAS, Gladys
DNI Nº 46675776

B) Ñuqapa hayñiy uyaychanaypaq churana wasipi UDEA sutiyuq yachay wasipi.

GLADYS ESCOBAR HUILLCAS, Bachiller, Universidad Para el Desarrollo Andino nisqamanta lluqsisqa, Distrito de Lircay, Provincia de Angaraes, Region Huancavelica Llaqtapi. DNI Nº 46675776 yupayniyuq, kay maskachakuy ruraq.

Mg. LUIS E. SANCHEZ GAMARRA, yuyaychaqniy paypiwan rurasqam kachkan kay maskachakuy.

Chaynallataqmi niyman ñuqam qullqiyta tukurqurani kay maskachakuyta ruranaypaq, chaymi niyman kay maskachakuyqa ñuqapa rurasqaymi, manam huk runakunamanta chaschirqanichu ima yanapakuytapas.

Chaymi kay qawarisqaman hina KAMACHINI Universidad para el Desarrollo Andino yachay wasita, waqaychanampaq ñuqapa rurasqay maskachakuy kasqanta hina, "Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica, 2019." Umallisqa maskachakuyta.

Lircay, Pawqar waray killa 2020 watapi

ESCOBAR HUILLCAS, Gladys
DNI Nº 46675776

C) Operacionalización de variables nisqa.

Chikanyaqlla	chiqanyachikuq pustu	Apachita	Kikin kaqlla
Chikanyaqlla Paqarichiq: Llapa pukllaykuna qupa akllasqmanta rurasqa	Qupa akllasqa	Qatalliy: Akllay Allichay kuyuchiy	Qupa akllasqamanta llamkanakunata akllanku tupuyninman, rikchayninman, llinpinman. Churay qatipayman hina hapipayanku llapa llamkanakunata.
Chikanyaqlla Paqariq: Churay qatipay yachariy.	- hatunmanta uñaman churay qatipay - Uñamanta hatunman churay qatipay - Kikin kaqlla churay qatipay - Rikchayninman hina churay Qatipay. - Iskay kuti churay qatipay - Hatunman hina churay qatipay	- Qawachin qupa akllasqamanta churay qatipay rurasqata tupuyninman hina hatunmanta uñaman chaynallataq uñamanta hatunman. - Qawachin qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta kikin kaqllaman hina, rikchayninman hina. - Qawachin qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta iskay kuti chaynallataq hatun kayninman hina.	- Ruran qupa akllasqamanta churay qatipay rurasqata tupuyninman hina hatunmanta uñaman chaynallataq uñamanta hatunman. - Ruran qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta kikin kaqllaman hina, rikchayninman hina. - Ruran qupa akllasqmanta churay qatipay rurayta iskay kuti chaynallataq hatun kayninman hina.

D) Matriz de Consistencia nisqa.

sasachakuymanta tapukuy.	**Haypaykuna hinaspa musyaykuna**	**Paqarichi hinaspa Paqariq.**	**Chiqapyachiq**	**Riqsichiq**	**Hatalliy hinaspa llamkanakuna**	**sasachakuymanta tapukuy.**
¿Imaynataq qatichiwachun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica?	**LLIWNINTA MUSYAY** Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi pusan chiqap yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica**.**	**CHIKANYAQLLA PAQARICHIQ**: X1: llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta rurasqa. **CHIKANYAQLLA PAQARIQ** Y1: churay qatipay yachariy	¿Imaynataq qatichiwachun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica? **LLIWNINTA MUSYAY**	➢ Akllaspam churan hatunta, maltata hinaspa uñata, qawasqanku llamkaykunamanta. ➢ Churan tupuyninman hina hatunmanta uñakama, tupuyninman hina. ➢ Churan tupuyninman hina uñamanta, hatunkama tupuyninman hina. ➢ Riqsin llapa llamkanakunata	**Hatalliy** ➢ Evaluación Educativa nisqamanta. ➢ Qawarispa **llamkanakuna** ➢ Kay maskachakuymi rurasqa kachkan lista de cotejo nisqanwan.	¿Imaynataq qatichiwachun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa

	LLIWNIN HAYPANA Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica**.**		Llapa pukllaykuna qupa akllasqamanta llamkanakunawanmi pusan chiqap yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica**.** **LLIWNIN HAYPANA** Yacharisun qatichiyta pukllaynintakama qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña	kaqllata hina, tupuyninman, achka kayninman chaynallataq imayna kasqanman hina. ➢ Riqsin hinaspa llimpin llamkanakunata qatiqninman hina. ➢ Akllan uñamanta hatunman chaynallataq hatunmanta uñaman iskay churay qatipaypi.		sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica?

			warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica**.**			

E) Hayka pacha kay Maskachakuyata rurasqay.

WATA	2019								
RURAYKUNA	AS	QS	UR	QR	AM	QR	UP	HP	PW
Ruray chaynallaq qispichiy maskachakuypa umalliyninta									
Llamkanakuna huñuy									
Ruray chaynallataq allimpaq hapiy llapa llamkanakunata.									
Llamkanakunapi churay yachayninkunata									
Chaynallataq hawarison llamkarisqakunata.									
Unanchay llapa Qispichisqakunata.									
Ñaupaq kaq rapi pichanapi maskachakuy llamkay rurasqa.									
Yuyaychaqpa taqwiynin hinaspa allimpaq hapiy.									
Riqsichispa willay tukuyninta.									
Willay hinaspa kutichiy llapa maskachakuy rurasqamanta.									

F) Yachasqan Uña Warmakunapa Llalliynin

MANA YACHASQA UÑA WARMAKUNAPA LLALLIYNIN PRE TEST NISQA

MASKACHAKUY: Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, tawa watayuq uña warmakunapi. kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica, 2019.

UÑA WARMAKUNAPA SUTIN		CHURAY QATIPAY RAKU KAYNINMAN HINA		CHURAY QATIPAY UCHUYMANTA HATUNMA.	CHURAY QATIPAY HATUNMA UCHUYMANTA.	CHURAY QATIPAY KIKIN KAQLLAMAN HINA	CHURAY QATIPAY RIKCHAYNINMAN HINA.	CHURAY QATIPAY ISKAY KUTIPI HINA.		CHURAY QATIPAY KINRAY SAYAYNINMAN HINA		
		Tupun uña wawapa pukllachinata, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha llanumanta ancha rakukama.	Tupun uña wawapa pukllachinanta, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha rakumanta ancha llanukama.	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa urunpuykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha uchuymanta, ancha hatunkama.	Akllaspam Qaylllampi churan tupuyninman hina llapa urunpuykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha, hatunmanta ancha uchuymanta.	Akllaspam Qaylllampi churan llapa amuysampa rikchayninkunata rakta rapimanta rurasqawan llinpinman hina.	Akllaspam Qaylllampi churan tukapukunata rakta rapimanta rurasqawan rikchayninman hina.	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata uchuymanta hatunman tupuyninman hina.	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata hatunmanta uchuymian tupuyninman hina.	Akllaspam Qaylllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha uchuymanata ancha hatunkama.	Akllaspam Qaylllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.	Llalliynin
01. Juan Jesús		ARI	MANAM	MANAM	MANAM	ARI	MANAM	MANAM	MANAM	ARI	ARI	4
02. Nadin Yoselin		MANAM	MANAM	ARI	MANAM	ARI	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	2
03. Sofia		MANAM	ARI	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	ARI	ARI	3
04. Carlos		ARI	MANAM	ARI	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	2
05. Flor Rosmeri		MANAM	ARI	MANAM	ARI	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	ARI	ARI	4
06. Magdalena		ARI	MANAM	MANAM	MANAM	ARI	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	2
07. Aldo		MANAM	MANAM	ARI	MANAM	MANAM	ARI	MANAM	MANAM	MANAM	MANAM	2
08. Noemi		MANAM	MANAM	MANAM	ARI	MANAM	ARI	ARI	ARI	MANAM	MANAM	4
LALLIYNIN	ARI	3	2	3	2	3	2	1	1	3	3	
	MANAM	5	6	5	6	5	6	7	7	5	5	
PORCENTAJE NISQA	SI	38%	25%	38%	25%	38%	25%	13%	13%	38%	38%	
	NO	62%	75%	62%	75%	62%	75%	87%	87%	62%	62%	

Lic. Bambiren Ayuque, Mario Efrain
Directoria (e)

YACHASQA UÑA WARMAKUNAPA LLALLIYNIN POS TEST NISQA

MASKACHAKUY: Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta, tawa watayuq uña warmakunapi. kay uña warmakunapa yachaywasimpi 887 yupaychasqa Pallqapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytará – Huancavelica, 2019.

UÑA WARMAKUNAPA SUTIN		CHURAY QATIPAY RAKU KAYNINMAN HINA		CHURAY QATIPAY UCHUYMANTA HATUNMA.	CHURAY QATIPAY HATUNMA UCHUYMANTA.	CHURAY QATIPAY KIKIN KAQLLAMAN HINA	CHURAY QATIPAY RIKCHAYNINMAN HINA.	CHURAY QATIPAY ISKAY KUTIPI HINA.		CHURAY QATIPAY KINRAY SAYAYNINMAN HINA		
		Tupun uña wawapa pukllachinata, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha llanumanta ancha rakukama.	Tupun uña wawapa pukllachinanta, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha rakumanta ancha llanukama.	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa ununquykunata, qupa akllasqa guillamanta rurasqawan ancha uchuymanta, ancha hatunkama.	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa ununquykunata, qupa akllasqa guillamanta rurasqawan ancha, hatunmanta ancha uchuymanta.	Akllaspam Qayllampi churan llapa amuysampa rikchayninkunata rakta rapimanta rurasqawan llinpinman hina.	Akllaspam Qayllampi churan tukapukunata rakta rapimanta rurasqawan rikchayninman hina.	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata waspata chaynallataq wallpapata uchuymanta hatunman tupuyninman hina.	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata waspata chaynallataq wallpapata hatunmanta uchuyman tupuyninman hina.	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha uchuymanata ancha hatunkama.	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.	LLalliynin
09. Juan Jesús		ARI	ARI	ARI	MANAM	ARI	MANAM	ARI	ARI	ARI	ARI	8
10. Nadin Yoselin		ARI	ARI	ARI	ARI	ARI	MANAM	ARI	ARI	ARI	ARI	9
11. Sofia		ARI	ARI	MANAM	ARI	MANAM	ARI	ARI	MANAM	ARI	ARI	7
12. Carlos		ARI	ARI	ARI	MANAM	ARI	ARI	ARI	ARI	MANAM	ARI	8
13. Flor Rosmeri		ARI	ARI	ARI	ARI	ARI	ARI	MANAM	ARI	ARI	ARI	9
14. Magdalena		ARI	ARI	ARI	ARI	ARI	MANAM	ARI	MANAM	ARI	ARI	8
15. Aldo		ARI	ARI	ARI	MANAM	ARI	ARI	MANAM	ARI	MANAM	ARI	7
16. Noemi		ARI	MANAM	ARI	ARI	MANAM	ARI	ARI	ARI	ARI	ARI	8
LALLIYNIN	ARI	8	7	7	5	6	5	6	6	6	8	
	MANAM	0	1	1	3	2	3	2	2	2	0	
PORCENTAJE NISQA	ARI	100%	87%	87%	62%	75%	62%	75%	75%	75%	100%	
	MANAM	0.00%	13%	13%	38%	25%	38%	25%	25%	25%	0.00%	

Directora (e)

G) Yachayniyuqpa allin qapiy wilakuy llamkanakuna.

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi iskay simi yachachiypi umallin

R. N°148-2002-CONAFU / Resol. R. N°112-2003-CONAFU

YACHAYNIYUQPA ALLIN QAPIY WILLAKUY LLAMKANA

I. LLAPALLAN WILLAKUYKUNA:

Ayllu sutin hinaspa sutin yachayniyuqpa: Lic. BAMBAREN AYUQUE, María Elena
Yachaywasi maypi llamkasqan: I.E.I. N° 1048 DE ANTACANCHA
Llamkanapa sutin: ESCALA ESTIMATIVA NISQAN
Llamkana Ruraq: ESCOBAR HUILLCAS, Gladys
Escuela Profesional: EDUCACIÓN INICIAL BILINGÜE NISQA
Maskachakuypa sutin: Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi pusaq pachak pusaq chunka qanchisniyuq yupaychasqapi pallccapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytara – Huancavelica 2019.

II. ALLIN YACHAYPA RIKCHAYNIN:

Nº	RIKCHAYNINKUNA TARIPAY	Ancha Pisi (01-20)	Pisi (21-40)	Allin (41-60)	Ancha Allin (61-80)	Aswan Ancha Allinraq (81-100)
1	Tupun uña wawapa pukllachinata, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha llanumanta ancha rakukama.					96
2	Tupun uña wawapa pukllachinanta, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha rakumanta ancha llanukama.					97
3	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa urunquykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.					94
4	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa urunquykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha uchuymanta, ancha hatunkama.					95
5	Akllaspam Qayllampi churan llapa amuysampa rikchayninkunata rakta rapimanta rurasqawan llinpinman hina.					96
6	Akllaspam Qayllampi churan tukapukunata rakta rapimanta rurasqawan rikchayninman hina.					92
7	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata uchuymanta hatunman tupuyninman hina.					94
8	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata hatunmanta uchuyman tupuyninman					92

	hina.					
9	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha uchuymanata ancha hatunkama.					97
10	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.					96
KUSKANCHACHIY YUPAYNINMAN HINA						94.90

III. MASKACHAKUYPA

HAMUTAYNIN: Aplicable

IV. YUPAYKUNAPA KUSKANCHACHIYNIN: 94.90

Llaqta hinaspa pacha: Pallcapampa 04 de Octubre del 2019

Directora (e)

YACHAYNIYUQPA ALLIN QAPIY WILLAKUY LLAMKANA

I. LLAPALLAN WILLAKUYKUNA:

Ayllu sutin hinaspa sutin yachayniyuqpa: Lic. GARAVITO VARGAS, Graciela
Yachaywasi maypi llamkasqan: I.E.I. N° 700 SANTA ROSA DE LLILLINTA
Llamkanapa sutin: ESCALA ESTIMATIVA NISQAN
Llamkana Ruraq: ESCOBAR HUILLCAS, Gladys
Escuela Profesional: EDUCACIÓN INICIAL BILINGÜE NISQA
Maskachakuypa sutin: Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi pusaq pachak pusaq chunka qanchisniyuq yupaychasqapi pallccapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytara – Huancavelica 2019.

II. ALLIN YACHAYPA RIKCHAYNIN:

N°	RIKCHAYNINKUNA TARIPAY	Ancha Pisi (01-20)	Pisi (21-40)	Allin (41-60)	Ancha Allin (61-80)	Aswan Ancha Allinraq (81-100)
1	Tupun uña wawapa pukllachinata, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha llanumanta ancha rakukama.					93
2	Tupun uña wawapa pukllachinanta, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha rakumanta ancha llanukama.					94
3	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa urunquykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.					93
4	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa urunquykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha uchuymanta, ancha hatunkama.					95
5	Akllaspam Qayllampi churan llapa amuysampa rikchayninkunata rakta rapimanta rurasqawan llinpinman hina.					94
6	Akllaspam Qayllampi churan tukapukunata rakta rapimanta rurasqawan rikchayninman hina.					98
7	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata uchuymanta hatunman tupuyninman hina.					96
8	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata hatunmanta uchuyman tupuyninman					95

	hina.					
9	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha uchuymanata ancha hatunkama.					97
10	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.					98
KUSKANCHACHIY YUPAYNINMAN HINA						95.3

III. MASKACHAKUYPA

HAMUTAYNIN: Aplicable

IV. YUPAYKUNAPA KUSKANCHACHIYNIN: 95.30

Llaqta hinaspa pacha: Pallccapampa 04 de octubre del 2019

Lic. Garavito Vargas, Graciela
DIRECTORA (e)

YACHAYNIYUQPA ALLIN QAPIY WILLAKUY LLAMKANA

I. LLAPALLAN WILLAKUYKUNA:

Ayllu sutin hinaspa sutin yachayniyuqpa: Lic. TORRES ÑAHUI, Ana Luz

Yachaywasi maypi llamkasqan: I.E.I. N° 701 DE CACUYA

Llamkanapa sutin: ESCALA ESTIMATIVA NISQAN

Llamkana Ruraq: ESCOBAR HUILLCAS, Gladys

Escuela Profesional: EDUCACIÓN INICIAL BILINGÜE NISQA

Maskachakuypa sutin: Qatichisun pukllayta qupa akllasqamanta llamkanakunawan yachanankupaq churay qatipayta tawa watayuq uña warmakunapi kay uña warmakunapa yachaywasinpi pusaq pachak pusaq chunka qanchisniyuq yupaychasqapi palíccapampa sutiyuq llaqtapi – Huaytara – Huancavelica 2019.

II. ALLIN YACHAYPA RIKCHAYNIN:

N°	RIKCHAYNINKUNA TARIPAY	Ancha Pisi (01-20)	Pisi (21-40)	Allin (41-60)	Ancha Allin (61-80)	Aswan Ancha Allinraq (81-100)
1	Tupun uña wawapa pukllachinata, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha llanumanta ancha rakukama.					94
2	Tupun uña wawapa pukllachinanta, suytu rakta rapimanta rurasqawan ancha rakumanta ancha llanukama.					95
3	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa urunquykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.					92
4	Akllaspam Qayllampi churan tupuyninman hina llapa urunquykunata, qupa akllasqa gutillamanta rurasqawan ancha uchuymanta, ancha hatunkama.					96
5	Akllaspam Qayllampi churan llapa amuysampa rikchayninkunata rakta rapimanta rurasqawan llinpinman hina.					93
6	Akllaspam Qayllampi churan tukapukunata rakta rapimanta rurasqawan rikchayninman hina.					94
7	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata uchuymanta hatunman tupuyninman hina.					97
8	Riqsispam akllan iskay rikchaykunata wasipata chaynallataq wallpapata hatunmanta uchuyman tupuyninman hina.					96

9	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha uchuymanata ancha hatunkama.					94
10	Akllaspam Qayllampi churan llapa waskakunata qillqasqa rapimanta rurasqawan ancha hatunmanta ancha uchuykama.					97
KUSKANCHACHIY YUPAYNINMAN HINA						94.80

III. **MASKACHAKUYPA**

HAMUTAYNIN: aplicable

IV. **YUPAYKUNAPA KUSKANCHACHIYNIN:** 94.80

Llaqta hinaspa pacha: Pallccapampa 04 de octubre del 2019

Lic. Torres Nabtor, Ana Luz
DIRECTORA (e)

H) Yachanapaq Kamasqa

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi iskay simi yachachiypi umallin

R. N° 118-2002-CONAFU - Rect. R. N° 112-2003-CONAFU

YACHANAPAQ KAMASQA 01

I. YUYAY WILLAKUYKUNA

Rakiy hinaspa Wata	Tawa Watayuq Rakiy
Amawta maskachakuq	Gladys Escobar Huillcas
Amawta Tukuyrikuq	Nory Sánchez Huamani
Ruraypa Sutin	Pukllaniku churay qatipayta rurastin llapa tukuy rikuq chirusqakunawan.
Pacha	Anti punchaw 09 anta situwa killapi 2019 watapi
Haypana	Hari warmi uña warmakunam pukllastin ruranku churay qatipayta llapa tukuy rikuq chirusqakunawan.

II. ATIPAYKUNA AKLLAY

Suyasqa yachaykuna				
Qillqasun tupuy ruraykunata tawa watayuq warmakunapaq				
Sasachakuykunata Paskarin llapa muyuriqnimpi riqsisqa llamkanakunawan chirusqankunaman hina.				
Área	**Atipanakuy**	**Huntachina**	**Ima ruraykuna**	**Tupuynin**
Yupaykunamanta yachay	Sasachakuykunata Paskarin achkakunamanta.	willarin yuyay hapisqanta llapa yupay yachaykunamanta.	Ruran churay qatipaykunata tupuyninman hina kimsa llamkanakunakama.	Tupuna qawaspa rapi Tupuspa qillqana rapi

	IMAYMANA YACHACHINA	Llamkanakuna	pacha	Pana
	IMAYNA RURANA			
Qallariynin	**Kusichiykuna:** Amauta qallarin llapa chirusqakunamanta takiyta hinaspa tapurin ¿imamantataq takirqanchik? **Hamutaynin:** Amawtam willarin llapa uña warmakunaman kunan punchawmi pukllasunchik churay qatipaypi kay tukuy richkaq chirukunawan nispa.			
Ruraynin	**Umanchasun Sasachakuyta:** Amawtam tapurin huk sasachakuyta uña warmakunata ¿Imaynataq churay qatipayta ruwariwachun kay muyuwan, tawa kuchuyuqwan hinaspa kimsa kuchuyuq nisqanwan? **Maskasun imayna ruranapaq:** Qari Warmi Uña warmakunam kutichin yachasqankuta hinasqam Amawtañataq qillqan raprapi. **Paqarichisun hamutaspa yachachiyninchikta:** Hina qatiqninmanñataqmi Amawta qawachin huq wayqata chirukuna rakta rapimanta rurasqa hinaspa huk urupa uyanta chupasapata ukuyuqta. Chaymantañataqmi uña warmakunata churan chay urupa chupampi llapa chirukunata churanankupaq. **Allichasqa:** Llapa uña warmakunam willarin amawtaman imayna rurasqankuta tukuy richkaq chirukunawan. **Humallisun:** ¿Imaynatawantaq churay qatipayta rurawachun kay chirusqakunawan hinaspa ima llamkanakunawantaq? **Husun yachachiyta:** Amawtam qun huk rapi qillqasqata kayna niqta: kay urupa chupampi qillqay kay kimsan chirukunata (kimsa kuchuta, tawa kuchuta hinaspa muyuta).	Takiy Rapra Raku qillqana Wayqa Chirukuna Parlay Rapi Qillqasqa	60	10:15 11:15
Tukuynin	**Tupuynin: (tukupanankupaqmi yuyaymananku imayna yacharisqankuta)** ¿imatataq rurarunchik? ¿imaynatataq rurarqanchik? ¿imapaqtaq? ¿Imaynataq kachkanchik?			

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi iskay simi yachachiypi umallig

R. N° 149-2002-CONAFU Rev. R. N° 112-2003-CONAFU

YACHANAPAQ KAMASQA 02

I. YUYAY WILLAKUYKUNA

Rakiy hinaspa Wata	Tawa Watayuq Rakiy
Amawta maskachakuq	Gladys Escobar Huillcas
Amawta Tukuyrikuq	Mg. Nory Sánchez Huamani
Umalliq	Riqsin tupachinampaq llapa wallpakunata hinaspa wasinkunatawan uñamanta hatunkama
Pacha	Quyllur punchaw 17 anta situwa killa 2019 watapi
Haypana	qari warmi uña warmakuna riqsinqa imayna tupachiyta llapa wallpakunata hinaspa wasinkunatawan uñamanta hatunkama.

I. ATIPAYKUNA AKLLAY

Suyasqa yachaykuna				
Qillqasun tupuy ruraykunata tawa watayuq warmakunapaq				
Sasachakuykunata Paskarin llapa muyuriqnimpi riqsisqa llamkanakunawan ancha hatunmanta ancha uchuyman sayayninman hina.				
Área	**Atipanakuy**	**Huntachina**	**Ima ruraykuna**	**Tupuynin**
Yupaykunamanta yachay	Sasachakuykunata Paskarin achkakunamanta.	willarin yuyay hapisqanta llapa yupay yachaykunamanta.	Ruran churay qatipaykunata tupuyninman hina kimsa llamkanakunakama.	Tupuna qawaspa rapi Tupuspa qillqana rapi

IMAYMANA YACHACHINA		Llamkanakuna	pacha	Pana
IMAYNA RURANA				
Qallariynin	**Kusichiykuna:** Amawtam sunquchan qillqanakuna kichasqawan hinaspa sapakamapa kirpanankunawan tupunman hina tapurispa ¿imaynataq churawachun kay kirpanakunata qillqanakunaman? **Hamutaynin:** Amawtam willarin llapa uña warmakunaman kunan punchawmi riqsisun imayna tupachiyta llapa wallpakunata hinaspa wasinkunatawan uñamanta hatunman nispa.			
Ruraynin	**Umanchasun Sasachakuyta:** Amawtam tapurin ¿Imaynataq riqsiwachun tupachinapaq wallpakunapa hinaspa wasinkunapa rikchayninkunata uñamanta hatunkama? **Maskasun imayna ruranapaq:** Qari Warmi Uña warmakunam kutichin yachasqankuta hinasqam Amawtañataq qillqan raprapi. **Paqarichisun hamutaspa yachachiyninchikta:** Hina qipamtañataqmi amawta qawachin kimsa richkaykunata wasipata chaynallataq wallpakunapata uñamanta hatunkama hinaspa tapurin ¿Imatataq rurawachun kay wasichakunawan hinaspa wallpachakunawan? ¿sayaykamachu kachkan kay wasikuna hinaspa wallpakuna? ¿imaynataq churawachun kay wasikunata hinaspa wallpakunata sayayninman hina? **Allichasqa:** Llapa uña warmakunam willarin amawtaman imayna rurasqankuta wasikunapa hinaspataq wallpakunapa rikchayninwan. **Humallisun:** ¿Ima huk llamkanakunawantaq ruwariwachun iskay kaq churay qatipayta? **Husun yachachiyta:** Amawtam qun huk rapi qillqasqata kayna niqta: Churay qatipayta ruray uña warmakunawan hinaspa cometa nisqawan uñamanta hatunman.	Uña Warmakuna Rapra Raku qillqana Parlay Rapi Qillqasqa Llimpi qillqanakuna	60	10:15 11:15
tukuynin	**Tupuynin: (tukupanankupaqmi yuyaymananku imayna yacharisqankuta)** ¿ imatataq rurarunchik? ¿imaynataq rurarunchik? ¿imapaqtaq? ¿Imaynataq kachkanchik?			

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi iskay simi yachachiypi umallig

R. N° 168-2002-CONAFU Resol. R. N° 112-2003-CONAFU

YACHANAPAQ KAMASQA 03

I. YUYAY WILLAKUYKUNA

Rakiy hinaspa Wata	Tawa Watayuq Rakiy
Amawta maskachakuq	Gladys Escobar Huillcas
Amawta Tukuyrikuq	Mg. Nory Sánchez Huamani
Umalliq	Pukllastinmi churani qatiyninpi urunquykunata sayayninman hina.
Pacha	Illapa punchaw 25 anta situwa killa 2019 watapi
Taripana	Llapa uña warmakunam pukllaspa churanku qatiynimpi urunquykunata sayayninman hina.

I. ATIPAYKUNA AKLLAY

Suyasqa yachaykuna				
Qilqasun tupuy ruraykunata tawa watayuq warmakunapaq				
Sasachakuykunata Paskarin llapa muyuriqnimpi riqsisqa llamkanakunawan ancha uchuyman ancha hatunmanta sayayninman hina.				
Área	**Atipanakuy**	**Huntachina**	**Ima ruraykuna**	**Tupuynin**
Yupaykunamanta yachay	Sasachakuykunata Paskarin achkakunamanta.	willarin yuyay hapisqanta llapa yupay yachaykunamanta.	Ruran churay qatipaykunata tupuyninman hina kimsa llamkanakunakama.	Tupuna qawaspa rapi Tupuspa qilqana rapi

	IMAYMANA YACHACHINA	Llamkanakuna	pacha	Pana
	IMAYNA RURANA			
RURANA	**Kusichiykuna:** Amawta uña warmakunawan kuska watukunku paqupa qinchanta ¿Maytataq riranchik? ¿Ima uywakunatataq qawaramunchik? **Hamutaynin:** Amawta willarin llapa uña warmakunaman kunan punchawmi pukllastin churasun qatiyninpi urunquykunata sayayninman hina nispa.			
Ruraynin	**Umanchasun Sasachakuyta:** Amawtam tapurin ¿Llapallan paqukuna sayaykamallachu kasqa? **Maskasun imayna ruranapaq:** Qari Warmi Uña warmakunam kutichin yachasqankuta hinasqam Amawtañataq qilqan raprapi. **Paqarichisun hamutaspa yachachiyninchikta:** Hina qatiqninmanñataqmi amawta qawachin huk wayqapi urunquykunata wutilla lastikumanta rurasqata llapallan rikchaq sayayniyuqta. Hinaspañataqmi mañan uña warmakunata churanankupaq uñamanta hatunkama sayayninman hina. **Allichasqa:** Llapa uña warmakunam willarin amawtaman imayna rurasqankuta urunquy wutilla lasticomanta rurasqawan llamkarisqankumanta. **Humallisun:** ¿Ima huk llamkanakunawantaq ruwariwachun churay qatipayta sayayninman hina? **Husun yachachiyta:** Amawtam qun huk rapi qilqasqata kayna niqta: llimpiy hinaspa kaptay sayayninman hina kay paqukunata hinaspa laqay sayayninman hina churay qatipay ruranapaq.	Paqu qincha watukuy Pakukuna Rapra Raku qilqana Urunquykuna rurasqa Wutilla lastikumanta Parlay Rapi Qilqasqa	60	10:15 11:15
tukuynin	**Tupuynin: (tukupanankupaqmi yuyaymananku imayna yacharisqankuta)** ¿imatataq rurarunchik? ¿imaynatataq rurarqanchik? ¿imapaqtaq? ¿Imaynataq kachkanchik?			

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi iskay simi yachachiypi umalliq

R. N° 148-2002-CONAFU Rev. R. N° 112-2003-CONAFU

YACHANAPAQ KAMASQA 04

I. YUYAY WILLAKUYKUNA

Rakiy hinaspa Wata	Tawa Watayuq Rakiy
Amawta maskachakuq	Gladys Escobar Huillcas
Amawta Tukuyrikuq	Mg. Nory Sánchez Huamani
Umalliq	Tupachiy Wawa upallachina chuqu rakta rapi rurasqamanta ancha llanumanta ancha rakukama.
Pacha	Killa punchaw 05 qapaq situwa killa 2019 watapi
Taripana	Qari marmi uña warmakunam Tupachiy Wawa upallachina chuqu rakta rapi rurasqamanta ancha llanumanta ancha rakukama.

I. ATIPAYKUNA AKLLAY

Suyasqa yachaykuna				
Qillqasun tupuy ruraykunata tawa watayuq warmakunapaq				
Sasachakuykunata Paskarin llapa muyuriqnimpi riqsisqa llamkanakunawan ancha llanumanta ancha rakukama hina.				
Área	**Atipanakuy**	**Huntachina**	**Ima ruraykuna**	**Tupuynin**
Yupaykunamanta yachay	Sasachakuykunata Paskarin achkakunamanta.	willarin yuyay hapisqanta llapa yupay yachaykunamanta.	Ruran churay qatipaykunata tupuyninman hina kimsa llamkanakunakama.	Tupuna qawaspa rapi Tupuspa qillqana rapi

IMAYMANA YACHACHINA		Llamkanakuna	pacha	Pana
IMAYNA RURANA				
Qallariynin	**Kusichiykuna:** Amawtam qawachin uña warmakunaman Wawa upallachina chuqu rakta rapi rurasqamanta ancha llanumanta ancha rakukama. **Yachayninman hina hamutan:** ¿imatataq qawaranchik hamparapi? ¿imatataq rurawachun kay Wawa upallachinawan? **Hamutaynin**: Amawta willarin llapa uña warmakunaman kunan punchawmi tupusun Wawa upallachina chuqu rakta rapi rurasqamanta ancha llanumanta ancha rakukama nispa.	Wawa upallachina chuqu rakta rapimanta rurasqamanta Rapra Raku qillqana Uña warmakuna Parlay Rapi qillqasqa	60	10:15 11:15
Ruraynin	**Umanchasun Sasachakuyta:** Amawtam tapurin ¿imaynatataq tupuwachun Wawa upallachina chuqu rakta rapi rurasqamanta ancha llanumanta ancha rakukama? **Maskasun imayna ruranapaq:** Qari Warmi Uña warmakunam kutichin yachasqankuta hinasqam Amawtañataq qillqan raprapi. **Paqarichisun hamutaspa yachachiyninchikta:** Hina qatiqninmanñataqmi amawta qayan llapallan uña qari warmakunata llawpaqman lluqsinankupaq hinaspa churakunankupaq qayllanpi. Chaymantañataqmi uña warmi warmakuna qawanku qari uña warmakunata wira, tullu kasqankuta. ¿pitaq ancha wira hinaspa ancha tullu kay yachana wasipi? **Allichasqa:** Llapa uña warmakunam willarin amawtaman imayna rurasqankuta Wawa upallachina chuqu rakta rapi rurasqamanta ancha llanumanta ancha rakukama. **Humallisun:** ¿Imaynatataq huk llamkanakunawan rurawachun churay qatipayta ancha llanumanta ancha rakukama? **Husun yachachiyta:** Amawtam qun huk rapi qillqasqata kayna niqta: llimpiy, kaptay hinaspa allchaspa churay qillqanapa yuyayninta ancha llanumanta ancha rakukama.			
tukuynin	**Tupuynin: (tukupanankupaqmi yuyaymananku imayna yacharisqankuta)** ¿imatataq rurarunchik? ¿imaynatataq rurarqanchik? ¿imapaqtaq? ¿Imaynataq kachkanchik?			

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi iskay simi yachachiypi umalliq

R. N° 149-2002-CONAFU Rev. R. N° 112-2003-CONAFU

YACHANAPAQ KAMASQA 05

I. YUYAY WILLAKUYKUNA

Rakiy hinaspa Wata	Tawa Watayuq Rakiy
Amawta maskachakuq	Gladys Escobar Huillcas
Amawta Tukuyrikuq	Mg. Nory Sánchez Huamani
Umalliq	Akllaspa churay amuysanpa hinaspa chillinapa yuyayninta rakta rapimanta rurasqata llinpinman hina.
Pacha	Quyllur punchaw 14 qapaq situwa killa 2019 watapi
Taripana	Qari, Warmi uña warmakunam akllaspa churan amuysanpa hinaspa chillinapa yuyayninta rakta rapimanta rurasqata, llinpinman hina.

I. ATIPAYKUNA AKLLAY

Suyasqa yachaykuna				
Qillqasun tupuy ruraykunata tawa watayuq warmakunapaq				
Sasachakuykunata Paskarin llapa muyuriqnimpi riqsisqa llamkanakunawan llimpinman hina.				
Área	**Atipanakuy**	**Huntachina**	**Ima ruraykuna**	**Tupuynin**
Yupaykunamanta yachay	Sasachakuykunata Paskarin achkakunamanta.	willarin yuyay hapisqanta llapa yupay yachaykunamanta.	Ruran churay qatipaykunata tupuyninman hina kimsa llamkanakunakama.	Tupuna qawaspa rapi Tupuspa qillqana rapi

	IMAYMANA YACHACHINA	Llamkanakuna	pacha	Pana
	IMAYNA RURANA			
Qallarinyin	**Kusichiykuna:** Amawtam sunquchan palantata hinaspa apimankuta aypuspa uña warmakunaman. **Yachayninman hina hamutan:** tapurispa: ¿Imataq kachkan makikichipi? ¿imatataq rurawachun kay uwillakunawan? **Hamutaynin**: Amawta willarin llapa uña warmakunaman kunan punchawmi allichaspa churasun amuysanpa rikchayninta rakta rapimanta rurasqata llinpinman hina.	Palanta Apimanku Rapra Raku qillqana Amuysanpa hinaspa chillinapa yuyaynin Parlay Rapi qillqasqa Llimpi qillqanakuna	60	10:15 11:15
Ruraynin	**Umanchasun Sasachakuyta:** Amawtam tapurin ¿imaynatataq churawachun akllaspa llinpinman hina? **Maskasun imayna ruranapaq:** Qari Warmi Uña warmakunam kutichin yachasqankuta hinasqam Amawtañataq qillqan raprapi. **Paqarichisun hamutaspa yachachiyninchikta:** Hina qatiqninmanñataqmi amawta riqsichin isankapi amuysakunapa hinaspa chillinapa rikchayninta chaymantañataq tapurin ¿Imatataq rurawachun kay amuysanpa hinaspa chillinapa rikchayninkunawan? ¿Amuysanpa hinaspa chillinapa kaqllachu llimpinkuna? ¿imaynatataq rurawachun churay qatipayta amuysanpa hinallataq chillinapa llimpinkunaman hina, chaymantañataq churawachun laqapi ? **Allichasqa:** Llapa uña warmakunam willarin amawtaman imayna rurasqankuta amuysanwan hinaspa chillinawan churay qatipaypi llimpinman hina. **Humallisun:** ¿Imaynatataq huk llamkanakunawan rurawachun churay qatipayta llimpinkunaman hina? **Husun yachachiyta:** Amawtam qun huk rapi qillqasqata kayna niqta: kay llimpikunawan llimpiy pukawan, quyuwan hinaspa anqaswan qallu qalluta.			
tukuynin	**Tupuynin: (tukupanankupaqmi yuyaymananku imayna yacharisqankuta)** ¿imatataq rurarunchik? ¿imaynatataq rurarqanchik? ¿imapaqtaq? ¿Imaynataq kachkanchik?			

UNIVERSIDAD PARA EL DESARROLLO ANDINO

Anti hatun yachay wasi iskay simi yachachiypi umalliq

R. N° 148-2002-CONAFU Resol. R. N° 112-2003-CONAFU

YACHANAPAQ KAMASQA 06

I. YUYAY WILLAKUYKUNA

Rakiy hinaspa Wata	Tawa Watayuq Rakiy
Amawta maskachakuq	Gladys Escobar Huillcas
Amawta Tukuyrikuq	Mg. Nory Sánchez Huamani
Umalliq	Akllaspa churay qillqasqa rapramanta waskakuna rurasqawan uchuymanta hatunkama.
Pacha	Anti punchaw 20 qapaq situwa killa 2019 watapi
Taripana	Hari hinaspa warmi uña warmakuna Akllaspa churan waskata qillqasqa rapramanta rurasqawan uchuymanta hatunkama.

I. ATIPAYKUNA AKLLAY

Suyasqa yachaykuna				
Qillqasun tupuy ruraykunata tawa watayuq warmakunapaq				
Sasachakuykunata Paskarin llapa muyuriqnimpi riqsisqa llamkanakunawan ancha uchuyman ancha hatunkama kinrayninman hina.				
Área	**Atipanakuy**	**Huntachina**	**Ima ruraykuna**	**Tupuynin**
Yupaykunamanta yachay	Sasachakuykunata Paskarin achkakunamanta.	willarin yuyay hapisqanta llapa yupay yachaykunamanta.	Ruran churay qatipaykunata tupuyninman hina kimsa llamkanakunakama.	Tupuna qawaspa rapi Tupuspa qillqana rapi

	IMAYMANA YACHACHINA	Llamkanakuna	pacha	Pana
	IMAYNA RURANA			
Qallariynin	**Kusichiykuna:** Amawtam sunquchan wallqakunawan hukman tupuyuqkunawan llapallan uña warmakunata. **Yachayninman hina hamutan:** tapurispa ¿Imataq kachkan makikichipi? ¿imatataq rurawachun kay wallqakunawan? **Hamutaynin**: Amawta willarin llapa uña warmakunaman kunan punchawmi allichaspa churasun qillqasqa rapramanta rurasqa waskakunata uchuymanta hatunkama.	Wallqa Rapra Raku qillqana Rapimanta simpesqa waska Parlay Rapi qillqasqa Llimpi qillqanakuna	60	10:15 11:15
Ruraynin	**Umanchasun Sasachakuyta:** Amawtam tapurin ¿imaynatataq churawachun akllaspa tupunman hina? **Maskasun imayna ruranapaq:** Qari Warmi Uña warmakunam kutichin yachasqankuta hinasqam Amawtañataq qillqan raprapi. **Paqarichisun hamutaspa yachachiyninchikta:** Hina qatiqninmanñataqmi amawta riqsichin waskata qillqasqa rapramanta rurasqawamanta uchuymanta hatunkama hinaspa tapurin ¿Imatataq rurawachun kay waskakunawan? ¿kay waskakuna chaynalla tupuyuqkamachu kachkan? ¿imaynatataq rurawachun churay qatipayta tupukunamanta waskakunawan? **Allichasqa:** Llapa uña warmakunam willarin amawtaman imayna rurasqankuta waskawan churay qatipayta tupuyninman hina. **Humallisun:** ¿Imaynatataq huk llamkanakunawan rurawachun churay qatipayta tupuyninman hina? **Husun yachachiyta:** Amawtam qun huk rapi qillqasqata kayna niqta: llimpiy ancha hatun kuykata hinaspa wichqay muyupi uchuy kuykata.			
tukuynin	**Tupuynin: (tukupanankupaqmi yuyaymananku imayna yacharisqankuta)** ¿imatataq rurarunchik? ¿imaynatataq rurarqanchik? ¿imapaqtaq? ¿Imaynataq kachkanchik?			

I) Rikchaykuna.

Kay rikchaypi hawanchik uña warmakunata churay qatipay rurachkaqta hatunmanta uñaman

Kay rikchaypi hawanchik uña warmakunata churay qatipay rurachkaqta tupuyninman hina.

Kay rikchaypi hawanchik uña warmakunata churay qatipay rurachkaqta sayayninman hina.

Kay rikchaypi hawanchik uña warmakunata churay qatipay rurachkaqta raku kayninman hina.